

kaj iztlači iz sebe, je govna vsa terda, tiši ga, in komaj jo iztiši. Nos je suh in vroč, očesi kalni, rudeči, prekasti, ostekljeni. Laja malo in še to hré-pasto, v kolo vertaglavi, in se hlastá in šavsá po répu. Gospodár mu nič kaj ni mar; če se mu znabiti kterikrat zjasni glava in se mervico zvé, ga pogleda, se mu dobrika in perkupuje, ali ta doba je nar bolj nevarna, takrat ga nar rajši ugrizne. Kmalo pa se spét ne zvé, in gospodár naj ga še takó kliče, vtakne se mu v kót. Nič več ne spi, le dremlje z odpertima očésama, in se straši dremaje. Léta za muhami in metulji, hapa po njih, popada kuretno in drugo perutnino. Liže si gobec, ploská z jezikam, se krémži in viha sgorni znábel, čista voda se mu cedi iz gobca; popréčava z očésama po strani, ječi in cvili; skernoben je drugim psam, igra z njimi, pa jih naglo popade. Zadnjič mu je gospodár neznan, ne mara, ne čisla ga več.

Nar strupeniši stekljina pa je taka le: Pes je zmiram plašnejši, nepokojniši, očesi mu po divje stermite, okrog čelusti in oči otéka; jezik je rudeč, vnét, ali pa svinčenast, se mu zatrepetáva, visi iz gobca, vedno zijá. Hodi, tava, glavo obéša, se opotéka, pada ob tla, pa se spét pobéra. Ne laja, zarenčiva, zarohniva; ogluši, zavman ga kličeš; če pa še kaj sliši, ti bo le glavo po strani troho zivil. Beži in boji se včasih, pa (dobro si v glavo vtisnite!) ne vselej vode, mokriga, in vsiga svetliga. Malo jih je, de bi vodo pili, pa so vunder, ki se jim ne merzi, in ki jo radi hlastajo. — Zdaj se pes nič več ne vléze; tava, gléda in préka po strani s pobitim križem, s potepenim répam med stégni. Hujša in tanjša se. Konec pa je skorej vsaciga drugačen: so ki jih kóle, grize, ki divjajo in razgrajajo pred smertjo; so pa tudi, ki jo práv mirno sklénejo. Večidel steklim psam svinčenast jezik visi iz góbca, in nekterim péne tečejo, in solzé derejo, in dlaka se jim šetini; psi mu beže, on pa omedleva, péša, tava, opotéka se, in božjast ga zlomi. Ne preživi vsak vseh teh stópinj, marsikteri doide po tihi stekljini, ki se mu malo pozná; pa vsaciga naposled hudo suče, vsak poječava, tuli, je božjasten, in grize krog sebe, če le še zamore čeljst gibati in griziti.

(Dalje sledi.)

Tečne drobtinice za živinorejo,

ali

dober svét mladim živinorednikom.

(Konec.)

8.

Ali je dobro, če živina v hlevu na drenji ali tesnim prostoru stoji?

Ni dobro, ampak škodljivo je. Goveja živina, ki prežvekuje, rada ena drugo liže, in lahko se zgodi, de se ojstriga jezika dlake primejo, ktere s slino v želodec pridejo, v njem obleže in ga opéšajo, de, kakor je treba, piče prekuhati ne more, od kodar veliko bolezin izvira. Boljši in zdravši je, ako se živina narazin postavi, takó, de ena druge lahko ne doseže.

Ako je živina v tesnih hlevih in v drenji, se naredí huda sopárca tudi, ktera čezdalje bolj zrak v hlevu ostrupí, kar je za živino kaj škodljiva reč. Srednja gorkota živini nar boljši tekne.

9.

Na kaj je per goveji živini posebno skerb treba iméti?

Na snago. Snažnost živine je pol reje. Nastil in česalo bosta več ko kerma zdala. — Ta

stari pregovor naj bi si vsak živinorednik na hlevne vrata z debelimi čerkami zarisal, de bi ga vselej zagledal, kader v hlev gré. Živinoredniki, imejte živinčeta v čednih hlevih. Izkidajte večkrat gnoj; sopárca gnojniga kupa čezdalje bolj zrak v hlevu ostrupí. Nastiljajte vsaki dan s suho steljo, de živina v gnojnici stala ne bo. Če vreme perpuští, izženíte živino za nekoliko časa na zdrav zrak. Dajte ji čiste pijače. Zračni, suhi hlevi živinčetu zdravje ohranijo, in tudi pomagajo, de se živina bolj redí. Nesnaga, blato, pajčina, gnojnica, prah, prevelika sopárca v hlevih so gotovi vzroki raznih živinskih bolezin, ktere bi se bile lože dale odverniti, kakor ozdraviti.

10.

Ali je tréba tudi govejo živino česati?

Ne kimajte z glavami, ako vam rečem, de je potrébno, zdravo in koristno večkrat kravo, tele in vola počesati, in ga prahú, blata in gnoja rešiti, kteriga se lahko v nečednih hlevih takó nabere, de je živini k veliki težavi, nadlegi in bolehnosti. Ako se koža ne snaži, ostane blato in pot na nji, se zamašijo dihavne luknjice, živina se slabo redí, garje in uši dobí, hira in zbolí. Kader po stegnih blato stoji, ali de je živina vmazana in nesnažna, je jo gerdo viditi, in ji to tudi škodje. Odergnite blato s česalam ali štrigelnam ali pa saj s slamo; bo bolj živa, in se bo bolj redila.

H koncu rečem še: bodite pa tudi miloserčni do živine! Ne preobložíte je čez moč s pretežko vožnjo. Dajte ji čas, de se spočije. Nepretépaite je; tudi živina ima svoje občutke, in bolečine takó kakor človek občuti. Odpodíte od hiše zanikerne, neusmiljene hlapce, pastirje in pastarice, kteri ubogo živino brez usmiljenja pretépaajo, v nemar pušajo, čez moč naganjajo, ki ji potrébniga živeža in pijače ne pervošijo, in jo v hlevu v vedni nesnagi stati pusté. Taki gerduni vam s svojo terdoserčnostjo več škode kakor dobička storé, in živina se jih že od deleč bojí.

Ako vam živina zbolí, imejte poterpljenje ž njo, naj vas ginejo tudi bolečine uboge živine; pridite ji torej za časa na pomoč.

Tudi živina je božja stvar, in za nas velik božji dar, kmetovo pa nar večí bogastvo; torej je neusmiljeno ravnanje z živino práv nespametno in škodljivo.

Globoko si v serca vtisnite lep izrek, ki pravi:

Če brez potrebe mučil si žival,

Pred Bogam tud odgovor boš dajal.

K . . . c.

Nar boljši jeklene peresa za kočije.

V Graškim obertniskim časopisu (Industrie-Blatt Nr. 31) beremo veliko hvalo, ki jo Graški kovaški mojster Jožef Weindorfer fužinarju F. Pezendorferju (Gewerksinhaber in Rottenmann) zavoljo posebnó dobrih jeklenih perés za kočije in vozove sploh, daje, rekoč: „Pezendorferjevo blagó prekosi vsako drugo te sorte in se tudi angležke robe ne vstraši.“

Velki zbor

c. k. Ljubljanske kmetijske družbe 20. dan veliciga travna.

Pretečeni četertek je bil za kmetijsko in obertnisko družbo v Ljubljani takó vesel dan, de smo ga z zlatimi čerkami v zgodovinske bukve naše družbe zapisali. Preljubi oče teh dveh družb, ki ste kakor dve sestri v prijazni zavezi, naš svitli nadvojvoda Janez, so letašnji

velki zbor obiskali in od poldesetih noter do šestih popoldan smo veselje vživali, Jih med saboj imeti.

Že smo se bali, de ne bojo prišli, ko smo od velike žalosti po Njih rajncim bratu, nadvojvodu Korelnu, slišali, ki je pred dvema tednoma umerl. Vidilo se Jim je tudi na obrazu, kakó močno je Njih blago serce ginjeno in ranjeno — vunder pa so prišli — Samí sicer žalostni — nas razveseliti, ki smo Jih takó željno pričakovali.

Ob devetih zjutrej so se udje kmetijske in obertniske družbe v veliki dvorani deželnih stanov zbrali, visociga gosta vredno sprejeti, in med imenitnimi gospodi smo — kar je tudi presvitliga Nadvojvoda práv veselilo — nekaj naših kmetov vidili, ki so kot pravi udje kmetijske družbe pri tem zboru pričijoči bili. Vsih udov skupej nas je 152 bilo, ki so iz bližnjih in daljnih krajev skupej prišli. Njih ekscelencija, naš milostljivi škof in knez gosp. Anton Alojzi; potem vodja kmetijske in obertniske družbe gosp. grof Lihtenberg in pa družbini zborniki so šli gospodu Nadvojvodu v vežo nasproti, ki so se ob poldesetih z Njih ekscelencijo našim deželnim poglavarjem gosp. baronom Weingartnam k zboru pripeljali.

V dvorano stopivši, so Nadvojvoda zbrane ude tako prijazno pozdravili, kakor pozdravi oče svojo družino, od ktere je bil dolgo ločen. Njih prva beseda je bila: „Me veseli, de nas je toliko skupej!“

Tudi iz Koroškiga sta prišla dva visokospoštovana gospoda, zlahtni gosp. Moro, vodja Koroške kmetijske družbe, in gosp. Laner, odbornik ravno te družbe. Iz Štajarskiga nas je obiskal glasoviti gosp. Hašnik, verli prijatelj in pisatelj naših Novic.

Ko se je vse na svoj sedež podalo, je začel vodja kmetijske družbe, grof Lihtenberg nagovor, v katerim se je svitlimu Nadvojvodu za veliko čast serčno zahvalil, de so nas po štirih letih zopet obiskati blagovolili, in Jim je neizrečeno veselje na znanje dal, ktero je cela dežela občutila, ko se je razglasilo, de bojo Njih cesarska Visokost nas obiskali.

Po tem nagovoru, v katerim se je gosp. vodja proti koncu tudi rajnkiga gospoda J. Hradeckita — kteriga družba milo pogreša — spomnil, so se začeli pomenki tega zbora, ki je do dveh popoldan terpel.

Po dokončanim zboru so se zbrani udje kmetijske in obertniske, pa tudi udje zgodovinske in zemljoslvske družbe v koliseum podali, kjer je bila krasna gostija napravljena. Kdo pa zamore veselje popisati, ktero so vsi gosti občutili, de so tudi Nadvojvoda četverim družbam čast skazali in z njimi v koliseumu kosili.

V sredi kosila so napili Nadvojvoda prvo zdravico presvitlimu Cesarju in Cesarici — drugo pa kmetijski družbi. Potem so napili deželni poglavar zdravico svitlimu Nadvojvodu — potem Njih gospé in Njih sinu; grof Lihtenberg, družbini vodja, pa so jo napili deželnimu poglavarju gosp. baronu Weingartnu; deželni poglavar pa našimu milostljivimu knezu in škofu gosp. Antonu Alojzju.

(Dalje sledi.)

Zvezdoslovje.

Pisano od M. Vertovca.

Namen naših „Novic“ ni le samo Slovence k bolj umnimu kmetijstvu buditi, ampak jih tudi po visokejim spoznanji k Stvarniku povzdigovati in v duhu poveseljevati. Nič pa ne zamore človeka bolj povzdigniti in mu visokejih in vredniših zapopadkov od Božje neskončne mogočnosti, modrosti in dobrote dati, kakor na tanjko prepričane resnice zvezdoslovja ali zvezdoznanstva. Od tacih resnic bomo od časa do časa kak kratek soštávk radovednim bravcam „Novic“ spisali.

Akoravno je zemlja ena nar manjših zvezd zmed téh, ki jih na nezmerljivim nebu vidimo in ne vidimo, in ki so bile z besedo „sgódi se“ vstvarjene, vender bi moglo človeku nar bolj mar biti, zemljo poznati, iz ktere prahú in pervín njegovo teló obstojí, od ktere jo obdelovaje živí, in na kateri se on prikaže, nekoliko časa popotva — in pogíne. Kdor zemlje ne pozná, ne bo mogel tudi zvezd, ali od visokejiga stvarjenja vrednih zapopadkov imeti.

1. §. Zemlja je krogla.

Od nekđaj so menili in menijo še vsi prosti ljudjé, de zemlja je neka velika gerbasta ploša; pa vender so nekteri modrijani med Gerki že čez 400 lét pred Kristusam sodili, de je krogla, brez de bi bili zamogli od tega prepričati se. V poslednjih stoletjih so se pa vsi učeni te resnice takó popolnoma prepričali, kakor drugi ljudjé, de je 3 in 4=7. —

Iz vsake visokejih gor se ne vidi čez 20 milj dalječ; — vidi se sicer neka okrogla, nekoliko gerbasta, od plaviga neba obmájana planjava. Že tó nam pravi, de zemlja mora krogla biti. Na morji se pa ne vidi čez 15 milj dalječ. Kar je od visokejih gor čez 20 milj, in na morji čez 15 milj oddaljeno, se že za okrožem našim očem skrije. Ko bi bila zemlja neka ploša ne pa krogla, bi se iz nar visokejih gor, saj z okrepečanimi očmi vse dežele, in iz ene dežele čez morje v drugo viditi moglo; sonce bi v vsih deželah in po celim svetu ob enakim času gori, in tudi za gnado božjo šlo, kar se pa takó ne godí.

Kadar se barka iz daljniga morja kaki deželi ali mestu perbližuje, se zagledajo narpred nar viši, potem nižji gore in griči; na tó se vidijo cerkveni turni, kasneje mestne strehe, hiše, zadnjič ljudjé, ki se na terjih prek morja sprehajajo; — po primeri, kakor se barka iz okroža vzdiguje in bolj na ravno pride, se zmirej več vidi.

Kdor bi se na daljno pot proti severju podal, bí nizko na nebi čedalje več novih zvezd zagledal, kterih ni na svojim domu še nikoli vidil; nasproti pa mu bodo na nebu proti jugu nizke, znane zvezde zginovale; vse tó po primeri kakor bi bolj za okrož šle. Vsi tisti, ki se peljejo po morji v daljne južne dežele, zgubijo počasi vse naše severne zvezde, ne vidijo več ne veliciga ne maliga vozá; zvezde, ki ležé našim očem na sončni poti, jim postanejo severne, in prek juga vidijo čedalje več kar lepih zvezd, ki jih niso popred vidili, in ki jih tudi mi ne bomo nikoli vidili, če tje ne pridemo. Vse tó bi pa ne moglo takó biti, ko bi zemlja krogla ne bila.

Vse zvezde na nebu so okrogle; kér je naša zemlja tudi zvezda, je misliti, de mora tudi ona krogla biti. Če pride zemlja v svojim teku med sonce in luno, ne more več sončna svetloba na luno pasti; — nanjo pa pade senca naše zemlje, — in mi pravimo: de luna mračí ali mrakne. Kér je pa zemeljna senca na luni okrogla, mora tudi sama zemlja okrogla biti. —

Kér je zemlja resnično krogla, je lahko po tem takim razumeti, de vsako mesto, vsaka vas, grad, hiša, človek, drevó, travna bilka i. t. d. se znajde ravno sréd svetá.

(Dalje sledi.)

Šolske novice iz Gorenskiga.

V naši nar bližnji sosednji, v Krajnji, so šole z vsimi stroški, razun snaženja in nekaj derv, preskerbljene od mestne občine, kar več sto goldinarjev vsako leto znese. Mestna občina ima tedej posebne, velike zasluge za šolsko izobraženje sleherno leto. Učilo se jih je lani 159 fantičev in 124 deklét, 32 deklét pa tudi v ženskim rokodelstvu, ki ga je vsakimu dekletu znati po-

Vse zapopadke od gori in doli od višje in nižje, si le mi sami po svojih merah delamo; v Božjim lepim stvarjenji ni clo nič gori ne doli, ne višje ne nižje; kamor kažemo o poldne gori, ravno tje kažemo z roko o polnoči doli; zakaj zemlja se v slednjih 24 urah po enkrat okoli in okoli oberne; kar je tedej o poldne ravno gori na verhu pod soncam, pride čez 12 ur, tedaj o polnoči ravno od spodej nasproti sonca.

3. §. Noč in dan.

Kér je zemlja krogla, in kér je le eno sonce — saj od dveh neste mende še slišali? — ni mogoče drugači, kakor de jo sončna svetloba le od ene strani in sicer polovico krogle razsvetljuje; polovica krogle ali zemlje je tedej vselej svetla in polovica tamna; kér se pa v 24 urah okoli oberne takó, de pride vselej enaki kraj sveta in ob enakim času ravno pod sonce, kar poldan imenujemo, je očitno, de imamo na zemlji v 24 urah vselej enkrat dan in enkrat noč.

Zemljokrogla se vertí od večera proti jutru; sonce se nam prikaže zjutrej od izhóda; zemlja se berž naprej vertí, dokler ne pridemo s svojim krajem naravnost ali navpik pod-nje; takrat je poldan; zemlja se vertí naprej in na večer zgubivamo sonce iz svojih očí, kér se naprej v tamo pomaknemo. Vsi kraji, ki ležé od nas naravnost proti severju in jugu, imajo ob enakim času z nami poldan in polnoč. Vsi kraji, kateri ležé od nas bolj proti izhódu, imajo pred od nas jutru, poldne, večer in polnoč; vsi kraji pa in dežele, ki ležé od nas bolj proti zahodu, imajo kasneje od nas jutro, poldne, večer i. t. d. V Radgóni je pred poldne kot v Celji; v Celji pred ko v Celovcu; v Celovcu pred ko v Milanu. V Petroburgu, kjer ruski car stanuje, je za celo uro — tedej za 24 del okroža svetá pred jutro ali poldne, kot v Parizu, kjer francoski kralj svoj sedež imá.

Mislimo si, ako bi kdo šel od nas naravnost proti sončnemu izhodu, in de bi peš in počasi četertino okrožleja svetá do 15. kimovca 1851. leta dokončal; bo na ta dan — kadar bi pri nas poldan bil — pri njem in v tistih jutrovih deželah, kjer bi se znešel, ravno šest po poldne — ali večer; — če bi pa bil berže popotoval, de bi bil do 15. kimovca 1851. léta že dve četertini okrožleja sveta prešel; takó bi bila na enaki 15. kimovca 1851 — kadar bi bil pri nas poldan — pri njem in v njegovih novih krajih ravno polnoč med 15. in 16. dnévam kimovca; postavimo zdaj, de bi se bil v barki berž vozil, in de bi bil do imenovaniga dne tri četertine okroža svetá za sabo imel, takó, kadar bi bil pri nas poldan 15. kimovca, bi pri njem — to je v Ameriki, ali blizo nje — šesta ura v jutro 16. kimovca 1851 bila, in ko bi se še hitreje vozil, de bi prišel nazaj do nas in sicer do 15. kimovca 1851 o poldne, bi njemu bil 16. kimovca 1851; on ima tedej en dan več v številu od nas, ki je proti izhodu okoli svetá šel; tisti pa, ki bi se bil na pot okoli svetá proti večeru obernal, in od jutra nazaj prišel, bi iz enacih vzrokov na 15. kimovca 1851 le 14. kimovca, tedej en dan menj od nas v številu imel.

Te gole resnice, in de je svet res krogla, spričujejo tudi vsi tisti, ki so v barkah že okoli in okoli te krogle prišli. Mágelan je bil prvi, ki se je bil 1519. léta na tako pot podal, in jo v tréh létih srečno dokončal. Nastopnikov je imel že veliko, takó, de današnji dan ni to nič več posebniga. Angleži so od 80 lét doli slavniga Kooka trikrat na tako pot okoli svetá poslali; vselej je k temu potreboval po 3 léta; na poslednji poti so ga divjaki unikraj Amerike na nekim otoku ubili in berž snedli. Ruski car je po dokončani francoski vojski že dvakrat barke na tako pot poslal. Po tacih potih se

je za vse dežele in otoke po morjih zvedlo tako, de ga nimajo več upanja kakih novih dežel sred morja najti.

Misliti si moramo — pa le misliti — kakor de bi zemlja na podvozi med dvema tečajama od večera do jutra vertela se; ta podvoz je nekoliko nagnjena, tó je proti severju malo vzdignjena, proti jugu pa ponižana. Severni tečaj naše zemlje je obernal na prvo zvezdo v ojesu maliga vozá; torej se ta zvezda nič ne premika, vidil jo boš na večer in v jutru, pozimi in poleti, in vselej na enakim mestu; vse druge se verté, ta pa clo nič ne. Počutki nas večkrat goljufajo; kakor se enimu zdí, ki se v čolnicu sedé po neki tihi reki pelje, — de hiše, drevje, trava plešejo in proč od njega bežé, med tem, ki vse to na mestu ostane, in le on s čolnicem beží: ravno takó mislimo tudi mi, de sonce in zvezde naprej tekó in zad gredó, kér vse na svojih mestih ostajajo, in le mi se s svojo zemljo vertimo; zmirej na mestu obstoječa zvezda v ojesu maliga vozá nam to resnico popolnoma spričuje. —

(Dalje sledí.)

Velki zbor

e. k. Ljubljanske kmetijske družbe 20. dan veliciga travna.

(Dalje.)

Vernímo se v dvoráno krajnskih deželnih stanov nazaj, kjer je velki zbor kmetijske družbe bil, kateri se je tudi obertniska družba pridružila.

Pomenki zbora so se začeli z oznanilam vsih tistih rečí, ki se sploh med opravila družbniga odborníštva štejejo, in ktere so ali že dokončani opravki, ali pa taki, ki jih odborníštvo družbi še le svetuje, de bi se storile; kér sicer brez dovoljenja velkiga zbora nimajo nobene veljavnosti. Dohtar Bleiweis, tajnik e. k. kmétijske družbe, je 12 tacih rečí v imenu družbniga odborníštva velkimu zboru na znanje dal. Pervič je govoril od lanjske sadne razstave, ktera se je, kakor naši braveci že vedó, dobro obnesla in ki je tudi veliko upanja dala, de se bo letašnja še boljši skazala, zakaj dobiček, ki ga bo sčasama Krajnska sadjoreja, pa tudi sadjorejci od tacih razstav imeli, je takó očitno, de ga sleherni človek lahko zapopade. Očitne razstave kmetijskih pridelkov in rokodelskih izdelkov so poterjeni nar boljši pripomočki, de kmetijstvo in rokodelstvo veselo naprej hití, kér eno in drugo se le boljša in povzdiguje po izgledih, ki so boljši in gotovši spodbadki, kakor nar lepši besede in opomini. Kar prihodnje sadne razstave v Ljubljani vtiče, je bilo sklenjeno, de bi po izgledu naše ljube sestre v Celjovcu — Koroške kmetijske družbe — tudi naše razstave takóle napravili: Eden poglavniših namenov sadne razstave je vse domače pleména sadja in njih imena zvediti; kér pa nektore pleména poprej, dozoriyo, naj bi sadjorejniki ali po namestnikih kmetijske družbe, ki so po vsih kantonih postavljeni, ali pa naravnost v pisarnico kmetijske družbe v Ljubljano, od mesca do mesca dozoreno sadje z imeni vred na ogled pošiljali, se vé de od vsaciga pleména le toliko, kolikor je za spoznanje potreba, od hrušk in jabelk po 2 ali k večimu po 3. Odborníštvo si bo vse zapisalo, v Novicah oznanilo in vsaciga, kterimu je za sadjorejo kaj mar, povabilo, de naj pride poslano sadje gledat. V jeseni bo pa velika sadna razstava, kakor je lani bila. Nadjamo se, de bomo po ti poti naš namen práv lahko dosegli, če nas bojo le Krajnski sadjorejniki prijazno podpirali in nam svojih pridelkov vsaki mesec na ogled pošiljali. Udje kmetijske družbe in pa braveci Novic se bojo gotovo z nami sklenili, de bomo z združeno pomočjo občnokoristni namen dosegli!

(Dalje sledí.)

mi podpišemo. Če se pa zavoljo posebnih okoljšin namolženo mleko teletu piti daje, naj bo živinorednikam tole priporočeno: de tele potrebuje v prvim tednu vsaki dan poldrugi bokal, v drugim tednu pol tretji bokal, in v tretjim in četrtem pa tri bokale i. t. n. Kadar se krava molze, naj se tudi teletu mleka piti daje, torej trikrat na dan.

Pasja stekljina.

(Dalje.)

Kako dolgo neki stekel pès pri življenji ostane? — Stekel pès, to je, taki, pri katerim so se že vse znamnja stekljine pokazale, cerkne že večidel tretji dan; malo jih preživi četrta, peti ali šesti dan. Delj časa stekljina nikdar ne terpi; torej štejejo zdravniki stekljino k nar naglejšim smertnim boleznim.

Je pa stekel pès kakiga človeka ali psa, konja, kravo ali kako drugo žival ugriznil, ugriznjena stvar ne stéče berž, ampak še le čez več dni ali čez več tednov. Nekdaj so mislili, de se to zgodi le ali 9. uro, 9. dan, 9. teden, 9. mesec, ali 9. leto, in so se devetice grozno bali in se veselili, če je devetica srečno pretékla. Pa vse to je prazna vraža, neumna neža. Kar so se začeli zdravniki s to boleznijo pečati, njeno natoro in njeni tek opazovati, so vse babje kvante v nič prišle. V Berlinu živi neki slavni zdravnik, Hertwig po imenu, ki je z nar veči natanjnostjo in skozi več let 300 steklih psov in silno množico druge stekle živali zapazoval, in ta nam je razodel, kar so tudi druge skušnje poterdile, sledeče resnice:

Pasja stekljina se človeka nar težeje prime; med dvajsetimi ugriznjenimi človeki bo komej eniga stekljina popadla. Bogú naj bo zahvaljeno, de je taka! Le pri malo katerim človeku se stekljina kmalo po ugrizku vname; večidel še le v 10 ali 14 dnevih, ali clo v 3, 4, 5 tednih; malokdaj v toliko mescih.

Nar rajši stekó ugriznjeni psi, volkovi, mačke, lesíce. Navadni čas, v katerim ugriznjeni psi stekó, je od 18. do 50. dneva po ugrizku; včasih pa tudi poprej ali pozneje.

Ugriznjeni konji, goveda, ovce in kòze stekó večidel do 6. tedna; prešiči pa poprej.

Zató je od našiga Cesarja postava dana, de ugriznjeni človek in ugriznjena živina se mora skozi 6 tednov ozdravljati in pod gosposkino prežo ali skerbnostjo biti.

Zares steklimu psu ni nič več ne vèntati, ne pomagati; čamast človek in bébast bi bil, ki bi se v nevarnost deval in ga zdravil. Sej še po steklimu psu ugriznjena zdraviti niso do zdaj nobene prave pomoči znašli. Res je, in rés bo, de steklimu psu ni ne vèntati, ne vèntovati. Stekljinske stopnje ni gledati nič. Tudi tiha je nevarna. Lejte, stekel pès se pobere od doma, pretakne vse strani po ptujim, pa pride pameten domú; meniš, zdrav je, nič mu ne dé, ga bóžaš; pa stekel je, ima le kratke jasne prelegleje, in svojiga gospodarja popade in šavsne te, ki si nisi nič svest, ostékli te; tako le ti verne za tvojo nemarnost. Kaj še? so psi vlačugarji, ki so se potepali cele dni, se domú vernili, na lov gonit šli s svojim gospodarjem; pa sredi med gonjo jih je steklota napadla, in kmalo so poginili. Ne dajaj se mamiti, ne upaj nobenimu potuhnjenimu psu, ne zdravi ga, ne daj ga zdraviti, ne štej ga zdraviga; še tako prijazna tuta naj bo.

(Dalje sledi.)

Velki zbor

c. k. Ljubljanske kmetijske družbe 20. dan veliciga travna.

(Dalje.)

Od srenjskih drevesnih sadiš ali vertnih šol po soseskah, ktere je lani kmetijska družba zopet ustanoviti želela, je bilo povedano, de se ne dajo napraviti, kér je težko vse kmete ene srenje ali soseske pod en klobuk spraviti, de bi jih z združeno pomočjo napravili, in kér so take prosto ležeče sadiša preveč malopridnimu poškodovanju podveržene. Odborstvo kmetijske družbe se je s pomočjo dobrovoljnih in za občni prid vnetih gospodov veliko prizadevalo, nektere srenjske drevesne sadiša napraviti, pa vse prizadevanje je bilo zastonj; kmetje so rekli: si bo raji vsak sebi tako vertno šolo napravil in sam sebi mlade drevesca redil in jih cepil, namesto de bi se na občinskem zemljišu za drevje vpiral, na zadnje pa za vso skerb še drevesca ne dobil. Če je taka, bi bilo zares vse prizadevanje in vsi stroški zastonj — in kmetijsko družbo je veselilo slišati, de so pridni kmetje sploh sklenili, na svojim lastnim zemljišu pripravi prostora za rejo mladih drevesc odločiti, peške sejati, iz njih prirejene divjake z žlahtnimi cepiči cepiti in takó ceno svojiga zemljiša povikšati in sebi in svojim otrokam velik dobiček nakloniti, ki ga pridna sadjoreja vsakterimu kmetovavcu gotovo prinese. Žlahtne cepiče bojo pa kmetovavci lahko iz vertov kmetijskih družb na Štajarskim, Koroškim in Krajskim, ali pa iz vertov družih sadjorejcev dobivali, ktere bomo po sadnih razstavah nar lože zvedili.

Zavoljo daril za plemenivne bike je bilo sklenjeno, naj bi dozdanje postave še tri leta pri starim ostale; le kar plačilo za pušanje plemenivniga bika vtiče, naj kmetijska družba Cesarja prosi, de bojo dovolili, to plačilo povikšati in sicer za toliko, kolikor je v vsakim kraji navadno. Kmetijska družba bo to prošnjo pred deželno poglavarstvo položila in upati je, de bo že za prihodnje leto dovoljena. Navadno plačilo za pušanje, in pa 50 goldinarjev v svitlih tolarjih za darilo, je pa lep denár, ki trud kmetovavcu obilno poplača!

(Dalje sledi.)

Zvezdoslovje.

(Dalje.)

4. §. Eno léto.

Naša zemlja se ne oberne samo v vsacih 24 urah po enkrat, de je takó noč in dan, ampak ona ima tudi svoj tek okoli sonca v grozno velikim kolobarji ali krogu. Od nas do sonca je 20 milijonov milj, in od sonca na uni kraj do kolobarja tudi 20 milijonov, tedej je srednja in skozna méra kolobarja 40 milijonov milj. Zemlja potrebuje svoj tek v tem kolobarji dokončati 365 dni, pa tudi še 5 ur, 49 minut in nekaj sekund; to je eno léto. Tistih 5 ur, in 49 minut veržejo od štirih lét vkup in pripišejo v pratiko en dan več, in to je, kar prestopno léto imenujemo. Kér pa takó preveč v rajtingo vzamejo, zakaj štirikrat po 6 ur bi bilo še le cel dan, izpusté vsacih 400 lét po enkrat prestopno léto.

Ako bi se o sv. Jožefu ali o sv. Matevžu zemlja od izhoda do zahoda čez sredo prerezala, bi dobili dve enako veliki polkrogli, eno severno in eno južno; ob tacih časih gré sonce gori in doli ravno čez sredo zemlje, torej sta tačas po celim svetu noč in dan enako velika. Naj se potegne ob takim času od izhoda do zahoda čez sredo zemlje in okoli nje kolobar, kakor ga učeni pa le v mislih na zemlji in na nebu potegnejo, pravijo

lobárji okoli zemlje, in dokončá vselej tá svoj ték v 27 dneh in 8 urah; in tretjič teče z zemljo vred okoli sonca in dopernese z njo vred ta ték v enim našim létu, ali v 365 dneh in 5 minutah.

Luna je domá, je naša, in ima z zemljo vred le eno težo v primeri s soncem in z vsimi družimi zvezdami na nebu; — je z zemljo v velicih, mende ne še čisto razumljenih zavezah. Kakor zemlja luno, vleče tudi luna, pa z veliko manji močjo zemljo na-se; torej se morje naravnost pod luno nekoliko v kópo vzdiguje. Kér se pa zemlja berž vertí, luna tudi v svojim téku naprej hití, je očitno, de se taka kópa morja hip na hip na drugim kraji sveta nareja, in de morje od enih krajev vkup léze se pod luno vzdigniti, in de v kópo vzdignjeno zopet saksebi léze, de ni tedej nikoli pri miru, de zmirej rase in vpada, kar se na vsih morskih bregóvih dobro pozná, in de, kér se zmirej giblje, se ne more nikdar vsmeraditi.

Kakor morje, se tudi podnebni zrak — in kér je 800 krat ložji od vode — še v višji kópo kot morje naravnost pod luno vzdiguje, in potem tudi razlezuje; torej pričakujejo zlasti ob mlajih in krajcih vremenskih prememb; dostokrat se ob tacih časih vreme spremení, velikrat pa tudi ne; zakaj večkrat je po 6 ali še več tednov mokro, ali pa tudi suho, brez vse premembe. Takó je tudi dobro znano, de luna ob mlajih mnogim ljudém kri bolj v možgane vzdiguje v njih veliko zabávo. De bi se pa setev, košnja ali druge kmetijske dela ob enih lunah bolj ko ob družih sponášale, tega ni v več tavžent letih še nihče na tanjko prepričati mogel; umni kmetovavci gledajo pri svojih delih le na létni čas, na vreme, sílo in potrebo dela, in se drugim, ki za take reči na luno pazijo, posmehujejo.

Že s prostimi očmi se vidi luna gerbasta, z okrepanimi pa razločijo učeni na nji práv na tanjko gore, hribe, dolíne, planjave i. t. d. Na luni se najdejo višji gore kot na zemlji; na tavžente imajo že učeni razločenih in imenovanih gor, hribov, dolín i. t. d. na luni. Gosp. Gruithuisen, sloveči učenik zvezdoslovja na visokim učilišu v Minihih, pravi v svojih knjigah (Naturgeschichte des gestirnten Himmels), de vso svojo skerb in pazljivost ima že čez 40 lét na luno obrnjeno in de je z vsimi kraji, gorami in deželami na luni veliko bolj soznanjen, kot na zemlji. De bi na luni umne stvari in druge živali — pa vse primerjene luninim okolistavam — lahko živele, in se svojiga stvarnika, in svojiga življenja veselile, nad tem, kar so že nekteri Greki pred Kristusam mislili, ni ne nar manjši dvombe.

(Dalje sledí.)

Velki zbor

c. k. Ljubljanske kmetijske družbe 20. dan veliciga travna.

(Dalje.)

Zastran lanjske gnjilobe krompirja je bilo vse to na znanje dano, kar je odborstvo kmetijske družbe storilo, de bi kmetovavci v ti reči bolj podučeni bili in de bi s saditvijo krompirja bolj skerbno ravnali. Če ravno natora in vzroki krompirjeve bolezní še niso natanjko spoznani, je vunder treba, de se vsi kmetje sploh po tistih vodilih ravnajo, ktere so nar bolj poterjene, in ktere smo v Novicah svojim bravcam že davnej razložili. Gospóda Moro in Lanner iz Koroškiga sta pri pomenkih od krompirjeve bolezní rekla, de so jima skušnje razodele, de se z velikim pridam dajo tudi kalí in mlado krompirjevo zeliše (kakor smo v 21. pisali) saditi, in de se takó veliko več pridelka pridóbi; kar bi utegnilo v potrebi, kadar semena zmanjkuje, kmetovavcam dobro služiti. — Presvitli Nadvojvoda so pri ti priliki obljubili praviga amerikanskiga krompirja kmetijski družbi

podariti, ki so ga iz tistih krajev naročili, kjer je krompir domá. —

Rejo lanú in konoplje na vikši stopnjo povzgidniti, in de bi se sploh boljši pripravlanje prediva po vsih cesarskih deželah vpeljalo, se bojo nekteri umni možje po cesarskim ukazú na Nemško in Belgijansko podali, kjer je reja lanú in pripravlanje prediva na nar viši stopnji popolnosti. Kar bojo ti možjé zvedli in za naše kraje dobriga spoznali, bojo — po besedah presvitliga Nadvojvoda — potem tudi nam na znanje dali.

Od Českih kolovratov, nar boljših med vsimi za naše kmetovavce, je bilo povedano, de se od leta do leta zmirej bolj po deželi širijo, in de jih je sam Ljubljanski mojster Unglert že okoli 352 prodal. Českí kolovrat mora pa biti dobro in v vsih rečeh natanjko napravljen; potem gré pa kot ura, in da nar več in nar lepši tanjčice. Unglert je prvi mojster českih kolovratov; le škoda, de še ni mogel njih cene ponižati, de bi si tudi menj premožni kmet mogel Čeha v hišo postaviti!

Novice grejo zmirej bolj med ljudstvo. Začeli smo jih bili v začetku z 600 natiski, zdej pa jih je že 1451, brez tistih, ki jih družba brez plačila mnogim kmetijskim družbam, v zaméno vredništvam slovenskih časopisov i. t. d. dajè. — Od imenovanih 1451 natiskov jih ostane na Krajnském 702, na Štajarsko jih gré 381, na Teržaško in Goriško 196, na Koroško 101, na Hrovaško in Dalmatinsko 39, nekteri na Dunaj, na Marsko, v Prago, na Ogersko, v Benetke, v Milano, v Belgrad i. t. d.; 2 iztisa gresta v Ameriko. — Iz tega pregleda se vidi, de razun Krajnskiga jih nar več gré na Štajarsko in sicer več ko četertína vsih. Pri ti prilóžnosti se je zahvalila kmetijska družba presvitlimu Najvojvodu Janezu, ki so bili prvi pomočnik slovenskih Novic, in ki so jih tudi pri tem zboru pohvalili, rekoč: „Die Novice sind ein wirklich recht gutes Blatt“ to je „Novice so v resnici práv dobre.“ Taka hvala je veliko veliko vredna! Zahvalila se je kmetijska družba potem tudi vsim pričijočim in nepričijočim pisavcam in podpornikam Novic in se je s posebno hvaló spomnila velicih zaslug gosp. fajmoštra Vertovca, ki Slovincam v svoji kemii tavžent in tavžent vsakimu človeku potrebnih vednost razlagujejo in se v tem obširnem delu ne le na vse strani učeniga možá, temuč tudi nar pridnišiga in nar koristnišiga krajnskiga pisavca in ljudskiga učenika skazujejo.

Na dalje je zbor sklenil, de naj se družbine zemljiša poleg Cesarskiga grabna in pa na Ljubljanskim močirji prodajo, in pohištvo na družbinim vertu na Poljanah popravi.

Ko je bilo še na znanje dano, de je krajnska kmetijska družba 147 gold. za spominik imenitniga nemškiga kmetovavca, rajnciga gosp. Thaera nabrala in nabrani denár v Gradec poslala, — in de je namesto rajnciga gosp. Petra Leskovic, gosp. Andrej Brus za družbiniga uradnika izvoljen, je Dr. Bleiweis sklenil oznanila družbiniga odborstva.

(Dalje sledí.)

Spominki na Gorensko.

(Dalje.)

Jurja, našiga tudi v Ljubljani v gospóskih hišah dobro znaniga krajnskiga pevca, sva tukaj našla, ki je v Petrankini hiši kakor domá, in to mi je toliko ljubši bilo, kér sim želel, de bi moj Dunajčan tudi naše krajnske pesmi slišal, od kterih lepôte je že tolikanj v Dunajskih Novicah bral. — Kakó zlo so mu dopadle vesele in mile — mi bojo bravci na besedo verjeli, če jim le povém, de mu jih je mogel Juri skorej neprenehama v eno mero péti. Poženčanova: „Alo v Ljubljano,

ogljje pod streho; póha per silnim ognji, in če se maslo vžgè, ga gasí z vodó; trosi oginj med dreva, treske in predivo; otroci se igrajo z gorečimi treskami, brez de bi jim kdo branil; dimnika ni, in že je vsa lesena roba okoli ognjiša zasmojena; neugašeno apno se spravlja včasih na pôd; teríce ravnajo z ognjem, kakor de bi okoli njih nič nevarnosti ne bilo i. t. d. i. t. d.

Predelec bi nas peljalo, vse okoljšine tukaj razložiti, iz katerih se oginj začnè, ki toliko nesreč čez cele vasí in mesta prinese. Oj, de bi pač srenjskim možem (rihtarjem) nar perva skerb bila, de bi se take gerde nemarnosti ne godíle; de bi se vsacimu gospodarju dobro zapovedalo, na svojo družino pazljivo gledati, kakó z ognjem ravná, in de bi se tisti, ki zoper občno varnost ravnajo, brez odnašanja gosposki zatožili, kateri je pravica dana, take nemarneže kaznovati! De bi vsak, ki ima s kmeti opraviti, jim veliko nevarnost, v kateri se pri taki nemarnosti znajdejo, do živiga v glavo in serce vtisnil, de z ognjem se ne norčevati, in de en nemarnež deset, dvajset in še več premožnih kmetov lahko v eni uri na beraško palico pripravi!

(Dalje sledí.)

Zvezdoslovje.

(Dalje.)

8. §. Sonce.

Nar častitljivši in dobrotljivši zvezda na nebu za nas pozemeljske stvari je sonce. Brez gorkote pa tudi brez svetlobe ga ni in ga ne more biti nobeniga življenja, nobeniga pridelka; še clo vse rastljine si vpodobujejo svoj živež in spuhté nepotrebni kislic le čez dan in nikoli ponoči. Nedopovedljivo velike so tedej dobrote, ktere nam stvarnik po sončni moči delí; ni čuda potem takim ne, de stare ljudstva, zgubivši pravo véro, so sonce Bogá imele; še krési, ki jih Slovenci ob nar daljšin dnevu žgó, spríčujejo, de so stari Slovani soncu Božjo čast skazovali.

Kolikor dlè je kaka reč od nas, toliko manji jo vidimo; človeka, kteriga za lučaj deleč dobro poznamo, bi ga v daljavi dveh ur čisto iz očí zgubili. Sonce je od zemlje 19 do 21, tedej v srednje 20 milijonov milj deleč; kolobár zemelniga téka okoli sonca ni popolnoma okrogel, ampak kot vsi taki kolobárji od dveh strani nekoliko stisnjen — je elipsa — pa tudi sonce ni ravno v njega sredi, zatorej smo včasí malo bliže, včasí malo dlè od sonca. Krogla, ktera bi iz topa ali kanóna zmiraj z enako hitrostjo naprej letéla, bi potrebovala, svojo pot od semlje do sonca dokončati, celih 26 lét! —

Kér je tedej sonce čez 400krat dlè od nas kot luna, in se še vender takó veliko kot luna vidi, in kér je pri vsim tem še takó močno v svoji svetlobi in s svojim zbujenjem gorkote, je očitno, de mora tudi grozno veliko biti. Zvezdoznanci so prepričani, in jo z enim glasam terdijo, de je blizo poldrugi milijonkrat večí od naše zemlje; nje skozna méra je 112krat, nje poveršnji prostor ali poveršina pa 12700krat večí ko naše zemlje; če primériš gráhovo zerne s poldrugim ali dvema merikama v kako kroglo zlimaniga graha, imaš priméro naše zemlje s soncam. — — Sonce je takó veliko, de, če bi bilo votlo, bi lahko naša zemlja v sredi njega stala, in luna bi se še lahko v navadni daljavi od 51,000 milj okoli njega vertila, brez de bi se pri tem sončna skorja od znotrej kej odergnila.

Navadno pravijo: čisto in brez madeža kot sonce; — res je, de se sonce s prostimi očmi čisto vidi; z okrepanimi vidijo pa zvezdogledi velike in černe madeže na njem, in sicer nektere bolj stanovitne, na prostor večí od Evrope, druge pa hitreje preidejoče. Po tacih bolj stanovitnih madežih so se zvezdogledi prepričali, de se sonce okoli svoje podvoze v 25 dnéh in pol

po enkrat oberne ali osuče; zvezdogledi menijo, de v dobrih žitnih letinah je po več tacih černih pa preidejočih madežev na soncu viditi.

Od nekdej so mnogi učeni menili, de sonce zmiram gorí, brez de bi pri tem kake posebne zgube terpeló; drugi mende bolj umno mislijo, de, kér je sonce takó veliko, iz Božjiga stvarjenja dosti dosti svetlobe na-se vleče; de je z grozno velicimi svetlobnimi oblaki obdano, kateri se na vse kraje lesketajo; mislijo, de madeži so le taki pretergani oblaki, de pod tacimi svetlobnimi oblaki so góre, dolíne, planjave i. t. d. clo pripravne v stanovanje in življenje umnih in družih stvari. Tega se mende ne bo nikoli práv na tanjko vedlo; toliko je pa gotoviga, de svetloba preteče v 1 sekundi, ki je 60. del minute, čez 40,000 milj; de pride tedej od sonca do nas v 8 minutah, de vidimo po tem takim še 8 minut sonce potem, ko je že zad šlo, pa tudi še le 8 minut potem, ko je že iz-za gore prišlo.

Sončni žarki clo nič ne grejejo; ko bi greli, bi moglo na naj viših gorah nar bolj toplo biti; take so pa z večnim lédam in snégam pokrite. Sončni žarki zamorejo le po svoji lastnosti v zemlji zvezano ali spijočo gorkoto, kakor z nekim šegetanjem ali dergnjenjem zbuditi, de takó zdramljena in razvezana nas greje; — bolj ko se žarki kamí vpirajo, kakor, postavimo, v gorice, tudi več gorkote zbujejo.

O človek! kadar koli vidiš sonce izhajati, ali za Bôžjo gnado iti, ali kadar se koli na-nj ozreš, povzdigni svoje sercé s hvaležnostjo do stvarnika, ki ga je dal; sonce ti oznanuje Gospodovo vsigamogočnost, modrost in dobrotljivost, — ti oznanuje Božjo čast! — Tudi Očeta, od kteriga vse dobro pride, imenuje Zveličar: Očeta svetlobe!

(Dalje sledí.)

Velki zbor

c. k. Ljubljanske kmetijske družbe 20. dan veliciga travna.

(Dalje.)

Potem se je gosp. Anton Samasa, odbornik obertniške družbe, vzdignil in sedanji stan no-tranjo-avstrijskiga obertniškiga društva razložil, ktero se je v letu 1838 pod milim varstvom našiga presvitliga nadvojvoda Janeza začelo, in kteriga namen je za poduk rokodelcov in za povzdigo domačiga obertnijstva takó skerbeti, kakor skerbí kmetijska družba za kmetijstvo. Ta družba imá v Gradcu velki sedež, v Ljubljani, v Celovcu, in še v 5 mestih zgornjiga Estrajha pa podružnice, kjer so šole za risanje in malanje, bravnice za poduk v vsih rokodelstvih i. t. d. napravljene, in kjer učenci iz rokodelskiga stanú ob nedeljah in praznikih ne le poduk, ampak tudi vso risarsko in malarsko orodje brez plačila dobivajo. Risanje je pa skorej za vse rokodelce zató takó potrebno, de se lepih mér in primér, novih znajdb i. t. d. vadijo in takó svoje glavice bolj izurijo. De si pa more družba vsih potrebnih in večidel dragih novih bukev in podob napraviti, mora rodoljubne možé za ude imeti, katerih je zdejn na Krajskim 118, ki vsako leto po 5 gold. plačajo in s tem doneskam ne le društvo podpirajo, ampak si tudi pravico pridobijo, društvu lastne bukve, novice in podóbe na dom jemati, čeravno na deželi prebivajo. Vsak lahko k ti družbi pristopi, če vodstvu oznani, de bo 5 gold. na leto odrajtal; pa tudi lahkó odstopi, kader koli hoče.

De naši rokodelci večidel boljšiga podučjenja potrebujejo, s časam naprej iti, ne more nihče tajiti; — de tedej tisti možaki, ki tako prizadevanje v prid svoje domovine v djanji podpirajo, so pravi domorodci, je tudi očitno kot svetlo sonce. Lahko je reči: „jez svojo domo-

vino ljubim“, — če pa nič za-njo ne storiš, ni res, de jo ljubiš; prazne besede so to! In žalostno je reči, de je veliko veliko tacih slamnatih domorodcov, ki se z ljubeznijo do domovine bahajo; če jim pa rečeš, de bi le dvajsetico na oltar domovine položili, ne boš je dobil; z nosam bodo pomerjali in rekli: čemu te neumnosti!“ — — De vsak ne more z denarjem občinskiga prida podpirati, to že dobro vémo, od tacih tudi ne govorimo; pa je dosti tacih, ki bi práv lahko za prid domovine kaj storili, in ki nič ne storijo: to je žalostno.

Z veseljem moramo še povedati, de so presvitli Nadvojvoda risarske dela naših učencov, ki so Jim bile pri ti priliki predložene, práv zlo in očitno pohvalili.

(Konec sledí.)

Prošnja farmanov do sojiga fajmoštra.

(Nasledba v 9. listu prenehaniga sostavka.)

A. Pred vsim tedej, kar nauk od ljubezni do bližnjiga zadene — so po daljšim premolkleji gosp. fajmošter spet besedo poprijeli — bo duhovniku učeniku na sercu, sojim mladim učencam imenitnost te čednosti razvidno storiti, in jim pokazati, de ljubezen je pogoja (potrebna lastnost) vsaciga dobriga djanja, mati vsih čednost in edino gotovo znamnje resnične kreposti ali praviga Kristusoviga učenca. — Se samó zastopi — so tukej vmes opomnili — de jim bo vse to, kar vam bom jest sedaj le ob kratkim povedal, veliko bolj široko in priprosto zlagal, in de bo tudi marsikej opustil, kar je za otroke preteško, in kar jest tukej le zavolj vas pridenem, de vam ne bo predolg čas, zgolj otročjiga poduka poslušati. — Pred vsim tedej jim bo zaterdoval in skazoval:

a) De, kakor mi le tiste ljudi za dobre sodimo, kateri dobro sercé imajo: tokó tudi Bog na sercé človeka gleda, in de le tisti njemu dopasti zamore, kateri pravo in resnično, to je ne zgolj počutno in nestanovitno, ampak pametno in stanovitno dobroto sercé imá: de pa take dobrote sercé nobeden imeti nemore, kateri ni vsakimu človeku dober, ali kateri bližnjiga ne ljubi; zakaj ravno v tem, de bližnjimu po pameti ali iz spoštovanja do njega dobro hočemo in dobro storimo, ljubezen do bližnjiga obstoji: de potem takim nobene še tokó lepe djanja in čednosti, ne posti, ne molitve, ne božja služba, ne vsi zakramenti, ja tudi kakor pravi sv. Pavel, razdeljenje celiga sojiga premoženja med uboge, ali clo darovanje sojiga trupla v nar grozovitniši smert ognja pred Bogam nič cene nimajo, če iz dobriga, od ljubezni navdaniga sercé ne pridejo; nasproti pa, de tudi nar manjši djanja, ktere se z dobrim sercam ali iz ljubezni storé, ja tudi le en kozarec merzle vode iz ljubezni bližnjimu podan, pred Bogam ne bo brez plačila ostal.

b) Dalje jim bo zlagal, de, kakor brez dobriga sercé ali ljubezni do bližnjiga nobeno Bogu dopadljivo djanje in nobena čednost mogoča ni: tokó nasproti tam, kjer je dobro sercé ali ljubezen v sercu, vse čednosti z njo zedinjene biti morajo. Zakaj kakoršno je drevó, takšin je tudi sad: če je drevo dobro, je tudi sad dober; če je pa drevo slabo, je tudi sad slab. Tokó je tudi s človekam. Če je sercé človeka slabo ali brez dobrote, tudi njega djanja nemorejo biti dobre; če je pa sercé človeka dobro, morajo tudi vse djanja, ki iz taciga sercé pridejo, dobre biti. Zakaj dobro sercé po soji naturi v vsih rečeh le to hoče, kar je práv in dobro; práv in dobro pa je pred vsim to, kar zapovedi veljevajo, ali z drugimi be-

sedami, kar je dolžnost. Če tedej dobro sercé v vsih rečeh le dobro hoče, mora po tem takim hoteti vse, kar je dolžnost, ali z drugimi besedami: mora imeti stanovitno voljo ali pripravnost vse dolžnosti spolnovati.

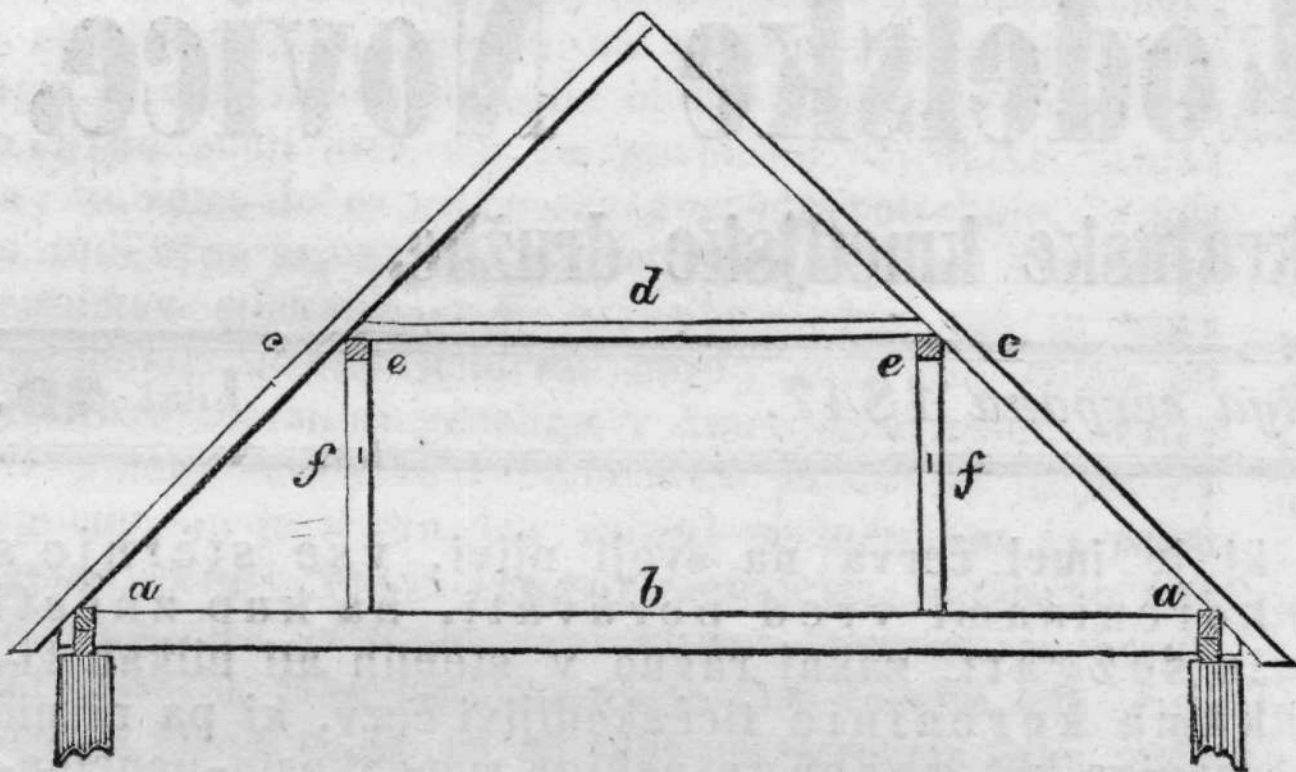
Kdor pa to voljo ali pripravnost ima, vse dolžnosti spolnovati, ta ima tudi vse čednosti nad sabo: in če kterikrat kej napčniga storí, to le storí iz nevednosti ali nepaznosti ali prenagljivosti ali kaciga družiga zaderžka, ne pa iz prostiga hudiga poželjenja ali hudobniga sercé. Iz tega je tedej očitno, de je ljubezen mati ali porodnica vsih čednost, in de, kakor brez ljubezni nobeno resnično dobro djanje in nobena resnična čednost mogoča ni, tokó tudi ljubezen vse čednosti v sebi zapopade. Manjka torej človeku tudi le ene same čednosti, postavim pravice, zvestobe, čistosti, treznosti, delavnosti, poštovanja dobriga imenja bližnjiga i. t. d., ali če tudi le eniga samiga človeka sovraži: mu manjkajo vse čednosti. Zakaj, kakor smo poprej rekli, če je sercé človeka dobro, tudi vse dobro hoče in vse dolžnosti spolni: če torej nekterih alitudi ene same spolnovati noče, nemore biti njegovo sercé dobro; in tiste čednosti, ktere sicer dopernaša, ne pridejo iz dobriga sercé, ampak le iz družih nagibov, postavim: iz samopridnosti, ali želje priljudéh obveljati, ali iz straha kazni, ali hinavšine i. t. d., torej niso resnične ampak le vunanje ali videsne čednosti. Ravno to resnico, namreč: de prava dobrota serca ali ljubezin vse čednosti v sebi imeti mora (de nektere druge za vas morebiti nemalo preteške dokaze iz nagiba in iz cilja in konca ljubezni opustim) nas uči tudi na ravnost s. pismo rekoč: „Kdor koli celo postavo dopolni, greši pak v enim: je vsiga kriv.“ (Jak. 2, 10.)

Kér tedej ljubezen do bližnjiga, kakor smo do zdej skazali, vse čednosti v sebi zapopade, ali celo postavo dopolni: jo zovoljo tega tudi sv. pismo zapopadek in spolnenje cele postave, ja tudi edino Kristusovo zapoved imenuje. Tokó postavim: pravi Jezus pri sv. Mat. 7, 12. Vse kar koli hočete, de vam ljudjé storé, to tudi vi njim storite; *zakaj to je postava in preroki*; to je: de bližnjiga ljubite, to je zapopadek vse Mojzesove postave in prerokov. Ravno tokó tudi on sam vse soje zapovdi v edino zapoved ljubezni do bližnjiga povzame, rekoč: *To je moja zapoved*, de se ljubite med seboj, kakor sim jez vas ljubil. (Jan. 15, 12.) Tokó so učili tudi aposteljni. Sv. Pavel v listu do Rim. 13, 10. pravi: Ljubezen do bližnjiga ne dela hudiga. *Spolnjenje tedej postave* je ljubezen; in do Rim. 13, 8. Kdor bližnjiga ljubi, je *postavo dopolnil*; in v listu do Galač. 5, 14. *Vsa postava* je v teh samih besedah zapopadena: Ljubi sojiga bližnjiga, kakor sam sebe. Sv. Jak. jo imenuje tudi kraljevo zapoved, kér ona, kakor kraljica, vse druge čednosti pod sabo zapopade, 2, 8. Če spolnite *kraljevo zapoved* po pismih: Ljubi sojiga bližnjiga kakor sebe, *práv storite*; to je: tedaj práv delate, in postavo dopolnite.

Iz ravno tega vzroka, namreč, kér ljubezin do bližnjiga vse dolžnosti ali celo postavu spolni: sv. pismo tudi k poboljšanju ali spreobrnjenju grešnika in k odpušenju grehov nič družiga ne tirja, koker v novič poprijeto, ali zopet obujeno ljubezen do bližnjiga. Tokó postavim, pravi Jezus Mat. 6, 14. Ako vi ljudém odpustite njih grehe (ako jih ljubite, ali zopet ljubiti začnete) bo tudi vam vaš nebeški Oče odpustil vaše pregrehe. Jak. 2, 13. Sodba brez usmiljenja tistimu, kateri ni usmiljenja storil; usmiljenje pak povzdigne nad sodbo. I. Pet. 4, 8. Ljubezen (do bližnjiga) pokrije ve-

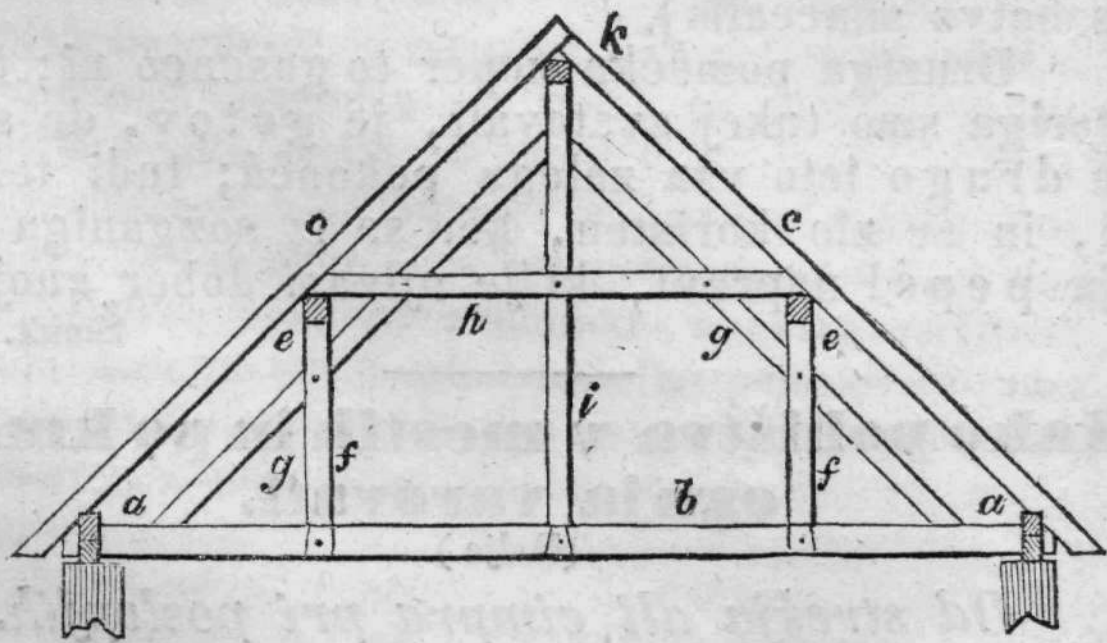
strešje ali cimper (glej 1. podobo) kakor prvič: po dvoje zidnih blazin (Mauerbänke) na vsaki strani, kakor jih čerka *a* kaže, in kakoršne so pri nas navadne, po 6 in 7 palcov debele in ki se s širji stranjo na zidovje položé; drugič se potrebujejo grêde (Bundtrâme) *b*, po 8 in 10 palcov debele, ki se z vozko stranjo na blazine položé; tretjič špirovci (Sparren) *c*, po 5 in 5 in pol palca debeli, kateri se tudi po vozki strani na blazine perbijajo; četertič pa vezílo (pantje) *d*, po 4 in 5 palcov debelo. Če strešje nima celih šôpov (Schöpfe) na obéh koncih, je še veternic (Windruthen) po 4 in 5 palcov debelih, potreba, ktere so sploh pri vsakim strešji brez šôpov potrebne, de se ne posúne. — Tukej popisano strešje se imenuje prazno strešje ali prazin cimper.

2. podoba.

Je poslopje čez 4 do 6 sežnjev široko, pridejo k zgorej popisanemu lesú — poglej 2. podobo — še glajtnice (Pfettbäume) *e*, glajtni stebri (Stuhlsäulen) *f*, in pa njih vezíla, s tem razločkam, de so pri takim strešji grêde 9 in 11 palcov, špirovci 5 in 6 palcov, glajtnice 8 in 9 palcov, glajtni stebri 8 in 8 palcov debeli. Vediti je tudi treba, de pri obojih tukaj popisanih strešjih mora vsaki par špirovcev eno vezílo dobiti, in de je práv, če je vsaka grêda v sredi podpêrta — glej 2. podobo — kar se tudi večidel lahko zgodi, in brez de bi veternic treba bilo. — Tako strešje se imenuje strešje ali cimper na glajt.

3. podoba.

Primeriš v 1. in 2. podobi popisano strešje s spodnjim v 3. podobi izrisanim, kakoršno je pri nas sploh pri vsih poslopih navadno, naj bojo 2 sežnja in pol ali pa 6 sežnjev široke, že sama pamet da, de se debele škarje *g*, škarje vezílo *h*, dervo *i*, in slême *k*, ki se v 3. podobi vidijo, pri strešjih imenovane siročine v 1. in 2. podobi vselej brez škode opusté, in de je vse to vdolovanje lesá nepotrebno in za nič potrateno. — Po obrisu 1. in 2. podobe delajo tudi Nemci vselej strešja za poslopja imenovane siročine, in tudi pri nas je od c. k. stavske gosposke pri vsih cesarskih poslopih ukazano, take strešja delati.

(Dalje sledi.)

Velki zbor

c. k. Ljubljanske kmetijske družbe 20. dan veliciga travna.

(Dalje.)

Gosp. Dr. Struppi je popisal sedanji stan družbniga verta na Poljanah, iz kteriga smo med drugimi rečmi z posebnim veseljem zvedli, de je že toliko murbnih drevesc razne starosti zasajenih, de se jih bo lahko 15000 oddalo. Sploh po vsih deželah se je začela reja murbnih dreves in židnih gosenc zmirej bolj razširjati, kar brez posebnih težav veliko dobička verže: práv bi tedej bilo, de bi se tudi po naših deželah na Slovenskim ljubezin do te žlahne reje še bolj vnela, kakor do zdej! Družbni vert na Poljanah je zdej že v takim stanu, de zamore kmetovavcam vsako leto veliko drevesc po nizki ceni, ali pa murbniga semena podati, če ga kdo hoče sam sejati.

Kakó kruh iz ogeršičnih présš pēči, so nam gosp. Galle, vlastnik Bistriške grajšine, po lastnih skušnjah na znanje dali, zraven tega pa tudi povedali, de so tečnost tega kruha pri 3 osébah, ki so ga delj časa jedle, skusili. Dali so ta kruh, ki je po okusu in na videz zlo ajdovimu podoben, in kteriga so tudi presvitli Nadvojvoda Janez en hlepček seboj vzeli, iz štirih petín ($\frac{4}{5}$) ogeršičnih présš, iz ene petíne pa žitne moke spēči; funt taciga kruha bi pri nas, kjer je cent ogeršičnih présš po 4 dvajsetice, veljal 2 kraje. in pol; drugod pa, kjer je ogeršica bolj po ceni, bi bil še na pol boljši kup. Ogeršičnim présšam pa grenjko bo vzeti, prizadene veliko dela, in Bog daj! — so sklenili gosp. Galle — de bi nam nikdar treba ne bilo, tega kruha jesti, kteriga je le velika potreba družih deželá znajdla. Za živino pa, posebno za molzne krave, bi utegnile ogeršične préše, po večkratnim speranji v vodi grenjkôbe proste, dobra piča biti, kakor so lanéne préše že davnej znane: kar pa bojo prihodnje skušnje pokazale.

Potem je prišla za Ljubljano važna reč na versto: svét gosp. dohtarja Orla, kakó z Ljubljanskim močirjem ali maham (Morast) ravnati, de bi nar večí dobiček dal. Od tega bomo pa drugo pot razložno govorili. (Dalje sledí.)

Zvezdoslovje.

(Dalje.)

9. §. Planéti.

IV. Mars je četerti planét; od njega je do sonca 31 milijonov in pol milj; dokončá svoj ték okoli njega blizo v dveh létih, in se osuče okoli svoje podvósi v 24 urah in poldrugi minuti, je nekoliko čez polovico od naše zemlje večí, tudi brez lune.

V. Véstá, najdena 29. sušca 1807, nar manjši od planétov, 49 milijonov milj od sonca, dokončá svoj ték okoli njega v 3 létih in pol.

VI. Juno, zagledana pervikrat 1. kimovca 1804, je 55 milijonov milj deleč od sonca.

VII. Cérero je prvi vidil Pijáci 1. prosenca 1801; je za dva milijona milj dlè od sonca kot Juno.

VIII. Palado je prvi našel Olbers 28. sušca 1802. Vsi ti 4 planéti so majhni, vsi vkup še manjši od naše zemlje. Že pred 80 létih so zvezdoslovci sodili, de v ti daljávi od sonca bi se mogel velik planét okoli sonca verteti, pa namest eniga veliciga so našli za poredama 4 majhne, kateri pa zavolj njih majhnosti in večí daljáve niso še skozi in skozi spoznani.

IX. Jupiter nastopi zdaj versto, ki je 107 milijonov milj deleč od sonca, in ki doprinese svoj ték okoli njega toliko de ne v 12 létih; on se osuče sam okoli sebe v 9 urah in 56 minutah. Ta je čez 1400krat

zalo. Ko je mlado korenjiče k večimu po perstu dolge koreninice dobilo, ga presadi na dobro pognojeno, za njega pripravljeno njivo, ali pa ga vsadi med pšeno, rež, lan, krompir, ali fižol, tode precej redko, in če je treba, potrebi poprej plevél. — Taka mešanica je velik dobiček za kmeta, kér dobi ob enim dvojni pridelk zaporedama.

(Lahek pomoček, kuretni uši odpraviti.) Ko gré kuretna na večer na gredi ali v hlev, položi jelševih (olšjih) vejic tje, in drugo jutro bodo vse vejice polne uši, zato kér jim je jelšni duh posebno prijeten. Ponovi ta pomoček večkrat in odpravil boš kuretni uši.

(Zadnja kaplica mléka je nar boljši). Nalaš storjena skušnja je pokazala, de prva polovica namolženiga mléka je dala 1 del sroviga masla ali putra; druga polovica ravno tiste krave pa 4 dele, tedej trikrat več. To nas uči, de naj se krava pri vsaki molži popolnoma zmolze.

Velki zbor

c. k. Ljubljanske kmetijske družbe 20. dan veliciga travna.

(Dalje.)

Gosp. Dr. Orel, ki celo Ljubljansko močirje (Morast) na tanjko poznajo, kér se že veliko lét z obdelovanjem tega zemljiša pečajo, so nam z nar veči natanjnostjo razložili sedanji stan in sedanjo imenitnost Ljubljanskiga močirja ali — kakor mu tukej pravijo — Ljubljanskiga mahú. Celo močirje je po gosp. dohtarjevih besedah že takó na suho djano, de ni nikjer tacih krajev več, h katerim bi se ne moglo priti, in če se bodo velki grabni še nekoliko globokeji in širji kopali in nektere globine umno popravile in poravnale, bo spravil sleherni posestnik celo svoje zemljiše kmalo v rodovitni stan. Tudi obdelovanje že osušeniga zemljišva gré veselo od rók in povsod se že vidijo lepe senožeti in rodovitne njive. Umni kmetovavec pa ne obdeluje vsiga močirja po enim kopitu. Močirje, kjer rèsje raste, ni za nobeno drugo rabo, kér vedno močirno ostane; če navoziš na take kraje persti, se ti bo toliko bramorjev zaredilo, de ne boš nikdar veliko pridelal. — Z veliko večim pridam se dajo take zemljiša popravljati, kjer mah raste; take zemljiša, akoravno so ob dežji rade premokre, o suši pa presuhe, se dajo z napeljano perstjó in gnojem kmalo v dobre njive ali senožeti spreobrniti. Napčno bi pa bilo misliti, de enkrat ogleštane senožeti bojo kmetovavcu skoz in skoz veliko sená in otave dajale; to ne gré. Če ne moreš na-njo včasi vode napeljavati, ali če bi se ne splačalo jih včasi koliko toliko pognojiti, moraš take senožeti kakor deteljša zopet preorati in za toliko časa v njive obrniti, de bo poveršna zemlja zopet rodovitniša postala. — Nar boljši zemlja na močirji je pa tista, kjer breza in bukavnica (Torfblume) rastete; take zemljiša se dajo s samim gnojem, brez de bi jih žgati treba bilo ali pa persti na-nje voziti, v rodovitne njive ali senožeti spreobrniti; lepe senožeti, de je kaj, in pa bogata rež, pšenica, ječmen, turšica, ovès in prosó poplačujejo obilno trud in stroške kmetovavcu. Tudi sočivja, repe, krompirja, lepiga špargeljna in mnoge živinske piče, kakor detelje, grahorke, pahovke, mačjiga repa, kornišice i. t. d. se pridelata na cente. — Kar pa — po mislih gosp. Dr. Orla — močirju nar veči vrednost daje, je šóta (Torf), ktera posušena, nadomesti derva za kurjavo. Šóta celiga močirja bi sicer ne bila za kurjavo pripravna, zato kér je veliko take, ki je od povodinj preveč zablatana; 25750 oralov zemlje pa je na močirji gotovo take, de bi dala sploh po 4 čevlje globoko dobre šôte, kar bi skupej 329 milijonov in 600000 centov suhe šôte vèrglo, ki je za kurjavo toliko vredna, kakor

1 milijon in 648000 sežnjev 2 čevlja dolzih bukovih dèrv. Če bi tedej cela Ljubljana z vsimi fabrikami in in cegelnicami vred potrebovala 500000 centov šôte (ali pa 25000 sežnjev bukovih dèrv), bi bilo celo mesto za 659 lét za kurjavo preskerbljeno. Recimo pa, de je po 4 čevlje šóta rezati pregloboko — kar pa ni res — bi vunder za obdelovanje celiga močirja práv koristno bilo, saj za 2 čevlja šôte poverhu proč vzeti, de bi se, brez strahu prihodnjih povodinj, potem takim do bolj krepke in rodovitniši zemlje prišlo, brez de bi treba bilo maha žgati, kar je — čeravno ne povsod, pa vunder večidel — nepotrebna in nespametna potrata nar boljši kurjave! To se lahko spriča: kmetovavec, ki njivo eniga orala enkrat preorje in jo pol čevlja globoko požgè, pokončá s tem delam 1600 centov šôte, de pridelata k večim 30 mernikov reží, ki mu kakih 10 goldinarjev gotoviga dobička vèržejo, ker vès drug pridelk se mora za seme, delavce i. t. d. porajtati. Za 10 gold. je tedej 1600 centov šôte pokončal, ktera bi mu bila, po 12 kraje. cent, po odrajtanih vsih stroških nar menj 160 gold. gotoviga dobička vèrgla. — Ko bi se tedaj takó s šoto ravnalo, kakor smo tukej razložili — pravijo gosp. Dr. Orel — bi bili Ljubljancanje čez 229 let s kurjavo prevideni, in naši gojzdi, ki so že večidel v slabim stanu, bi se med tem spet zarasli. Naj bi za prid svojih podložnih skerbno poglavarstvo — so sklenili gosp. Dr. Orel — ta moj svet prevdariti blagovolilo!

(Dalje sledí.)

Zvezdoslovje.

(Dalje.)

10. §. Občinski zapopadki od planétov.

Vsi planéti in njih lune so veči ali manji tamne krogle, ki dobivajo svojo svetlobo in gorkoto od sonca; Jupiter, Saturn in Uran se nekoliko, pa clo malo tudi samí od sebe svetijo. Vsi planéti so na svojih tečajih nekoliko vdani in prek srede pod svojimi vravnovárji nekoliko napeti; Jupiter je v priméri od vsih družih nar bolj vampast; že tó spričuje, de so bili od začetka bolj mehki in de okoli svoje podvósi vertèc je več blagá — materije — proti njih sredi zlezlo. Saj od večih se gotovo vé, v koliko časa se okoli sebe in sicer vsi od večera proti jutru osučejo. Po tacim osukanji okoli sebe postaja tedej tudi na njih noč in dan, in sicer na enih krajši na družih daljši.

Vsi planéti, spremljeni tí, ki jih imajo, od svojih lun, se tudi verté kot zemlja od zahoda proti izhodu v svojih — slednji v večim — kolobárjih ali elípsah in v stanovitnih časih okoli sonca takó, de je sonce blizo srede vsih teh okrogov. Takó imajo na vsacim planétu svoje lastno leto, pa po daljavi na vsacim daljši; če terpí na Merkurji léto le 88, na Danici 225 in na naši zemlji 365 dní, se vleče na Jupiterji léto na 12, na Saturnu na 29 in pol in na Uranu na 84 naših lét. Kdor bi tedej na Uranu 20 lét preživil, in potem k nam prišel, bi pri nas starost Matuzaléma imel.

Kér so vse podvósi in tudi kolobárji planétov malo več ali menj kakor naše zemlje nagnjeni, je iz tega tudi očitno, de so na njih po štirje létni časi kakor na našem planétu. Vse planéte gré tedej iskati prek 12 nebeških znamenj, tó je prek poti, po kateri se zemlja okoli sonca vertí in ktera se sploh, pa ne po resnici, sončna pot imenuje; Jupiterja boš na nji večkrat práv lepo razložil.

Od naše lune in od Danice smo že povedali, de imate take in še večí goré ko naša zemlja. De so na planétih in njih lunah goré, hribi, dolíne, planjave i. t. d., de imá vsak planét svoje zračno in tudi vodeno morje, tó so resnice, kterih se zvezdogledi nikakor znebiti ne zamorejo.

Môšt in vino iz sadja narejati.

(Dalje.)

Nar boljši in nar bolj enako se zmečká in stlačí sadje v nalaš zató napravljenih mašinah, kjer dva zobata valjarja eden proti drugimu tečeta, sicer pa, se tudi stolče z lesenimi tolkavniki v čednim koritu, ali se povalí in stare z mlinskim kamnam. Nekteri svetjejo, de se ima med tlačanjem sadja vode prilivati. Res je, de se da tak z vodó zmešan môšt poprej piti in de je v začetku tudi boljšiga okusa; ali tako vino je vselej slabji in se ne dá takó dolgo ohraniti, kakor môšt brez vode, ki je v začetku sicer nekoliko neprijetniši, se pa scašama takó podela, de je veliko boljši in tudi bolj obderžljiv, kakor uni, ki je bil z vodó keršen.

Le tistimu môštu naj se nekaj maliga vode prilije, ki se iz sadja preša z bolj vlečljivim in gostim sokom, de tudi vino vlečljivo ne postane.

Kdor si hoče s prilivanjem vode na méro več vina pridobiti, naj je pa po pameti prilije takrat, kadar se sadje tolče ali mečká, nikdar pa ne že dodelanemu môštu.

Stlačeni môšt se skozi rešeto precejen v dober vinski sod vliva, de se, berž ko je moč, napolni, sicer se rad ne sčisti. Na polnim sodu je dobro krog vehe iz ilovce en dlan visok rob narediti, de môšt, kadar čez 4 ali 6 dni začne v sodu kipeti in drožé čez metati, po dogah ne tēce. Takó se ložej drožnjina in smétana proč pobíra in sod z môštam zaliva, ki mora zmirej poln biti, dokler se ne vstavi in ne včisti, de se mu veha zabíje.

V krajih, kjer veliko tolkle, to je, jabelčnika ali hrušovnika, delajo, denejo stolčeno ali somljetu sadje kakor grojzdje v prešo, de clo nič sadniga soka pod zlo ne pride. Prešajo ga ali berž po stlačení, ali pa ga pusté 1 dan ali 2 dní v kadéh ležati, kar môštu lepo barvo dá. Kar po prvi preši tropin ostane, dajo še enkrat prešati; takó se dobí še nekaj, čeravno bolj nizkiga môšta.

Sodci, v kterih môšt vré, morajo vselej práv čisti, snažni in brez plesnine in kanja biti; nar boljši so pa taki sodci, kjer je popred vino ali žganje bilo.

(Konec sledí.)

Kakó pohištva v mestih in po kmetih ognja varovati.

(Dalje.)

Od naprave nôvih in poprave starih pohištév, de bojo ognja varne.

Poslopje, ki ne stojí nar menj 20 sežnjev od družiga, nesmé nikdar lesenih vunanjih stén imeti, ampak naj bo zidano.

Vsako pohištvo, kjer je ognjiše, mora krog in krog zidano biti, pa tudi dimnik imeti, ki mora vselej nar menj 3 čevlje nad streho visok biti.

Vsi strôpi v hišah, če niso obokani (velbani), morajo štukani (štukatorani) biti, zakaj strôpi, kjer je terstje z dratam in žebli perbito in z moltram ometano, ne deržé dolgo pri hudim ognji, omét odpade in strôp začne goréti. Boljši je, de se iz tanjkih dil lašte na račjo nogo vrežejo, ki so spodej en pale, zgorej pa tri četertine palca široke in pol palca debele in po potrebi dolge, in de se s širjimi stranmi spodej, po čevlji saksebi, takó pribijejo, de med dvema laštama zmirej en pale prostora za malto ostane. Kér je tedej prôstor med laštami zgorej večí kakor spodej, ne more omét ne od vročine pa tudi drugači ne odpasti.

De je strôp od spodej gori ognja varen, naj se oméčejo lašte čez po palcu na debélo z mastno ilovco ali glino, kteri se nekoliko pēzdirja primeša; tak omét se da práv lepo ogleštati, pobeliti in tudi pomalati, če je treba; vse to je tudi bolji kup, kakor navadno ometavanje strôpov s terstjem in malto, in je tudi veliko bolj ognja varno.

Nad strôpam, ki mora vselej do dobriga suh biti, se naredí čez in čez 3 palce débel tlak ali ješterlih iz ilovce takó, de je vsak tram nar menj za 3 palce z ilovco pokrit; na ilovni tlak — če hočeš nad strôpam še eno stanico ali kako drugo shrambo narediti — pa pridejo za dilni tlak lége, med ktere se dovelj suhe groblje ali šute nasuje; po tem se še le dile za hišni ali shrambni tlak ali pod na lége pribijejo. Ilovni tlak brani strôp od zgorej pred ognjem, če ravno dilni tlak pogori.

Poslopja, naj že bojo hiše, podi, kleti ali hlevi, morajo na obeh koncih 1 čevelj débel zidan opaž (Feuermauer) imeti; opaži le pol čevlja debéli ne veljajo nič, če so ravno z železnimi oklepi (kranfami) s strešjem sklenjeni, kjer se pri ognji vselej poderó in dostikrat gasivce in pomagavce pobijejo. Če so hiša in mnoge druge poslopja skupej zidane, morajo tudi zidani opaži med njimi biti, kér le ti varjejo, de oginj od znotrej naglo naprej ne more, in de si ljudje čas pridobijo, bližno poslopje ali saj barno blagó ognja obvarovati.

Opaz pa ne sme nikdar vrat ali okinj imeti, če niso železne ali saj s plēham okovane. Tudi ni dovélj, de opaž le do strehe seže, sicer se stréšne late od obéh skupej stoječih streh vkupej deržé in po tem takim plame ognja lahko iz ene strehe na drugo seže; opaži morajo od kapa do vérha vselej 1 čevelj izpod strehe moléti.

(Dalje sledí.)

Velki zbor

c. k. Ljubljanske kmetijske družbe 20. dan veliciga travna.

(Dalje.)

Potem je prišlo priporočilo žitnih šparovk po deželi (Getreidesparspeicher) na versto. Gosp. Ferdinand Šmidt so z gorko besedo vnovič priporočili napravo tacižitnic, kterih namen je enak denarnim šparovkam po mestih. Kar kmet žita prihrani ali prišpara, ga da spraviti v tako shrambo, iz ktere ga spet nazaj dobí, kadar ga potrebuje, in iz ktere se pa tudi takim kmetam, kterim je semena zmanjkalo, proti temu žito posója, de ga koj po žetvi in takošniga, kakoršniga so prejeli, zopet vernejo in sicer za vsak mernik le kaka dva bokala več obresti (čimža) zató dajo, kar se ga v žitnicah čez leto vsuší ali sicer pogubi. Take dobrotljive naprave so po več deželah, kakor na Českim, postavno vpeljane; na Krajskim je ljudomili baron Ludovik Mandel, grajšak v Mokronovim v letu 1817 tako žitno šparovko za svoje kméte napravil in s to napravo že marsikteremu kmetu veliko dobroto skazal; v letu 1833 je rajnik komisár Ljubljanske okolice, plemeniti gosp. Franc Posaner, za komisijo Ljubljanske okolice ravno tako šparovno žitnico osnoval, ki je še dan današnji velika dobrotnica posebno ob hudih létinah. S takimi šparovkami uide kmet pestém gerdih vohernikov in skopuhov, kér dobí na pósodo za živež ali seme toliko žita, kolikor ga je v stanu zopet nazaj verniti. — Práv lahko bi se dale take žitnice v vsaki soseski napraviti, ko bi se kak ljudomil prijatelj našel, naj si bode grajšak, duhoven ali kak drug pošten posestnik, ki bi to delo prevzel, de bi se začele take šparovke napravljati. Kér je naprava tacižitnic kaj koristna, bomo pri prilóžnosti vodila na

znanje dali, po katerih so rajniki Posaner šparovko za Ljubljansko okolico osnovali.

Gosp. Dr. Orel so na dalje opomnili, de so se kmetovavci sploh preveč v krompir zarinili in de bi za človeški živež in živinsko pičo práv bilo, ko bi se jeli nekoliko bolj s kapusam, répo in péso (belo in rudečo) pečati. Je mende ni za živino poleti in pozimi skorej boljši piče, kakor je bela pésa ali sploh Burgundarca imenovana. *) Gosp. Dr. Orel so pri ti priložnosti svetovali, teh zéliš ne presajati (morajo tedej tudi bolj redko sejane biti), kér po njih skušnjah nepresajene veliko menj postranjskih korenin nastavijo, so delj časa obderžljive in pa tudi menj lesene.

Zdej so prišli pomenki vélikih zborov tistih kmetijskih družb na versto, ki so z našo družbo kakor sestra s sestro v prijateljski zavezi. Važniši pomenke lanjskiga Graškiga zbora nemških kmetovavcov je bral Dr. Struppi; vsih družih družb pa Dr. Bleiweis.

(Dalje sledí.)

Zvezdoslovje.

(Dalje.)

11. §. Kométi ali zvezde z répam.

Ni ga mende med našimi bolj odrašenimi bravci, de bi ne bil še zvezde z répam vidil. Take zvezde so clo mnogoverstne: enim pravijo brádaste, ki so spredej proti soncu v bele, madlo svitle megle zavite; druge, ki so od zad bolj s tacimi meglami dobro previdene, imenujejo lásaste; če imajo pa proč od sonca dolg blesk za sabo, jim pravijo repaste. Velikóst tacih zvezd je zlo težko zmeriti zató, kér so zavite v imenovane megle, in se zató ne dá njih ojster rob na tanjko viditi; vender sodijo zvezdogledi, de le maloktera je takó velika ali še večí kot naša zemlja; dosti jih je, ki so majhne kot naša luna; nar več jih je pa, ki so še veliko manji kot ona.

Tudi kométi se verté kot planéti okoli sonca pa v zlo zlo stisnjenih elípsah, podobnih obroču na dolgi in vozki, leseni kopelnici; sonce pa ni na sredi taciga kolobárja, temoč veliko bliže eniga konca. Kadar pride taka zvezda po svoji stanovitni poti iz globociga globociga nebá v naše kraje, to je, blizo sonca, de bi okoli njega svoj ték storila, takrat se da viditi, potem pa zopet zgine podavši se nazaj v globoko nebó. De imajo kométi svoje stanovitne poti okoli sonca, se da že iz tega prepričati, kér je pot 4 kométov že takó do lasú zmerjena, de vselej gotovo véjo, kdaj de bodo nazaj prišli. V létu 1835 se je bila taka zvezda prikazala, od ktere je že popred prerajtano bilo, de bo v 75 do 76 letih nazaj prišla. Zdaj imajo že zvezdogledi saj od 80 kométov zmerjene poti, ktere bodo ob svojih časih nazaj pričakovali. Kadar se taka zvezda z nekoliko večim répam prikaže, to je veselje za zvezdoglede; na vsih zvezdoglediših — ki so večidel le pri cesarskih in kraljevih sedežih — je gibanja in pazljivosti, de je kaj; vsi bi radi iz kratkiga kosa nje vidne poti celo nje pot v globoko nebó premérili ali prerajtali, de bi prihodnjim narodam oznanili, čez koliko let, mescov in tednov jo bodo na tem ali tem kraji ali prostoru neba zopet vidili.

Število kométov, ki se okoli sonca verté, ceníjo učeni čez dva ali tri milijone; veliko se jih vsako léto okoli sonca overtí, brez de bi jih vidili; ali so pa za naše oči premajhni, ali pa predéleč od nas; tudi zvezdogledi niso vselej takó srečni, svoje orodje pri neizmerljivim nebú ravno na-nje obrniti. Kométi ne tekó kot planéti samo od večera proti jutru okoli sonca, ampak tudi od izhoda proti zahodu, od severja proti jugu in od juga proti severju, z eno besedo, kométi pridejo od vsih

krajev svetá svoj ték okoli sonca storit. Njih poti ali kolobárji gredó med kolobárji vsih planétov; eni tekó med soncam in Merkúrjem, drugi med Merkúrjem in Daníco; zopet drugi med Daníco in zemljo i. t. d., in še tó od vsih strani, pa brez de bi si take zvezde na svojih potih ena drugi kaj veliko zabavljale. Od nekterih kométov sodijo učeni zvezdogledi, de potrebujejo svoj ték okoli sonca dokončati po več tavžent lét.

Zvezdo- in natoroslovci sódijo, de kométi imajo svojo lastno gorkoto in svitlobo; de po lastni gorkoti, ki da tudi svitlobo, se njih morja in druge reči v puh spremenjujejo in kot madlo svitle megle prikazujejo; de tudi njih od sonca obrnjeni rép obstóji iz tacih drobtinic, ki so se morde bliže sonca, po njegovih žarkih, v večí mérah od njih odtergale, ktere pa potem, kadar od sonca proč bežé, nazaj na-nje padejo. Ni ga med zvezdoznanci nobeniga, kteri bi mislil ali terdil, de pod tacimi svitlimi in gorkimi meglami bi se ne dalo prijetno in veselo življenje živéti; tudi kométi so tedej po sodbah učenih polni življenja — polni živih stvari! —

Že Séneka, glasovitni rimski modriján, je spoznal kométe za tó, kar so; v pretečenih stolétjih so pa prosti ljudje in učeni menili, de kométi oznanujejo slabe létine, draginje, moríje, vojske, kuge, lakote i. t. d. V poslednjih časih so jim Rajncanje lepši pomenik podvergli; do léta 1811 so bile vse njih vina, od kar se je pomailo, kisljate; v tem létu se je bil komét z dolgim, lepim répam prikazal, in vino se je bilo tudi na Rajnu v veliko začudenje vsih vinorednikov brez kislíne pridelalo, de so ga čez 30 lét, morde za silo še dan današnji — tó je, druge vina pod tem imenam — prodajali; od tačas pravijo Nemci, de kométi prinesó dosti in dobriga vina. Ali ni to smešno?!

(Dalje sledí.)

Tudi naša astramontana je dóbra.

Ko smo že dvakrat zapored v Novicah od nesrečne smerti od gada pičenih brali, nemoremo kaj, de bi tudi svoje astramontane očitno ne priporočili. Če ona tudi ní slovita (sloveča) innula bubonium, ampak le innula germanica, ktera na Krajskim sémtertje raste, mora vunder razdjavno moč zoper kačji strup imeti, kér je, kakor nas triletne skušnje učé, gotov pomočnik zoper kačji vpik (pičenje).

V tréh preteklih létih so bili z nje izlečkam 3 možki in 2 ženski, med kterimi ste bile dve osebi od navadnih kač, 3 pa od hudih pisanih gadov pičene, kar kmalo brez vsih hudih nasledov ozdravljene. In ravno v tekočim mescu ste bile tukaj na Pivki dve osebi pičene: v naši vasi 13 lét star fant, in v Sevcah, v Slavinski fari, pa 22 lét staro dekle. Pervi, ki je précej po vpiku pol navadne žlice pohvaljeniga izlečka z merzlo vodó zmešaniga spil, in čisto platneno rutico s tem izlečkam namazano okoli pičeniga persta ovil, in potlej še dva dni, zjutrej, opoldan in zvečer to pijačo ponovil in rutico na perstu večkrat vnovič namazal, — je bil že tretji dan popolnoma zdrav; — deklica pa, ktera je sicer tudi précej po vpiku pomoči iskala, pa namesti po pravi pomoči ogledati se, je nekiga človeka k vražni zagovarjavki (Beschwörerin) poslala, de ji je, kakor pravijo, zagovorila, je svojo vražno véro razun tega, kar je zagovarjavki dala, skorej z zgubo življenja plačala; — ona se je na besede vražne babe zanesla, ki ji je réči pustila, de bo že boljši in de naj se nikar nič ne bojí, — in ni zatorej koj na nikakoršno drugo sredstvo mislila; — ali glejte! njena pičena roka je noter do vratú strašno zatekati jela in kmalo takó zatekla, de je pod komolcam na celim počla in kakor led merzla postala; hude težave so jo hotle zaliti, in ognjeno pečenje pri sercu se je vžgalo, takó, de so jo mogli s sv.

*) Semena te pése se dobí dovélj na vertu kmetijske družbe na Poljanah pri gosp. Dr. Struppitu. Vredništvo.

Kakó pohištva v mestih in po kmetih ognja varovati.

(Dalje.)

Práv bi bilo, ko bi vse pristave, skednji ali pôdi nar manj saj po 10 sežnjev saksebi stali, kër bi takó veliko bolj ognja varni bili.

Strešni žlebi bi ne smeli nikdar leseni biti, kër se tacih naglo oginj prime, če pri sosedu gorí.

Tudi lesene okna na strehah so silno nevarne in bi ne smele nikjer biti.

Leseni ploti ali ograje, ki po vaséh večidel od ene hiše do druge sežejo, peljejo kakor nalaš zato napravljene oginj od eniga poslopja do družiga, in so dostikrat edini vzrok, de cela vas pogorí. Razun tega so leseni ploti tudi prava potrata druziga lesá, ki bi se dali práv pametno z živimi ploti nadomestiti, kakor so v Novicah svetovani bili.

Sušilnice ali dimnice (Rauchkammer), kjer se mesó in slanina suši, bi ne smele nikdar lesene, ampak zidane in obokane biti.

Jame, kjer lan sušé, naj bojo deleč proč od vaší, in za vsako sosesko je dovelj ená.

Še veči varnost pohištva bi se dala doseči s posebnimi mazili, kterih pa naši ljudjé ne špogajo veliko, zato kër večidel le na to gledajo, de se vse le práv po ceni napravi, in sin nar rajši takó dela, kakor je oče delal.

Že v leti 1781 je gosp. Angermajer *) na Estrajskim svetoval, naj bi se vès za pohištva namenjeni les skozi 24 ur v slani namaki namakoval (pacal), ktere se les takó napije, de potem ne gnjije, pa tudi ne gorí rad. Ta namaka obstoji iz sledečih reči: iz 1 funta kuhinske soli (Kochsalz), 1 lota galúna (Alaun), 1 lota salmijaka (Salmiak), 2 lotov potašeljna (Potaſche). Namest salmijaka se zamore tudi 1 lot galúna več vzeti. — Na en štirjaški čevelj (□ Schuh) lesá vsaktere debelosti se vzame en lot imenovane namake. Namakva se pa les v primérjenih trugah, v ktere se les takó položí, de ne plava po verhu, ampak takó, de se s kamnam obložen od vsih strani dobro namoči in vsak dan enkrat oberne. Namest od lesa popíte namake se ne sme nikdar voda, ampak nova namaka pritočiti. Ali bi se ne dale take namaknice, kakor je od cégelnic svetovano bilo, od večih sosesk vkupej napraviti?

(Dalje sledí.)

Velki zbor

c. k. Ljubljanske kmetijske družbe 20. dan veliciga travna.

(Dalje.)

Potem so se vzdignili gosp. fajmošter Vertove — in vsih oči so se na-nje obrnile, slišati, kaj bojo sloveči mojster „vinoreje“ in „kemije“ povedali. Namenili so si nektere opomine zastran tertó-in vinoreje med občinstvo dati, in speljali so ta namén s takó krepko in gorečo besedo, de jih je vse takó véрно poslušalo, de bi bili slišali miško laziti; takó tiho je bilo po celim zboru. Njih ogovor je razpadel v 2 dela: v prvim so se potegnili za laške vina, kterim so začeli nektéri nespodobno zabavljati in sicer takó, de se je neki gospod pri velikim zboru v Padovi pred 5 leti prederznil reči: de Lahi v vinoreji od Noetovih časov niso ne stopinice naprej storili! Tako zabavljivo oponašanje je gosp. Vertovca zgrabilo in vprašali so:

*) Unterricht, wie auf eine unkoſtbare Art das Bauholz wider Feuer, Fäulniſſ und Wurmſtich zubereitet werden kann, nebst einem Anhang, wie den Stroh- und Rohrdächern die Feuergefährlichkeit mit geringen Koſten zu benehmen iſt. Wien bei Trattner 1781.

1) V kteri deželi Evrope se narejajo samo žlahne vina? ali se ne prideljujejo povsod, če ne ravno nizke, vunder saj srednje vina?

2) Tudi Lahi imajo, kot Francozje in Nemci, imenitne in sloveče vinorejce.

3) Lahi prideljujejo na gričkih pod planinami (zakaj le na goricah prek sončja in v zavetjih rastejo nar žlahnejši vina) in na gričih Toškanskiga, Rimskiga in Napolitanskiga posebno žlahne vina; visoka tertna reja na velicih laških ravninah pa daje le srednje in veliko tudi nizkih vin. Te visoke reje so se Lahi od starih Rimcov in njih sužnih naučili, in javalne bodo v svojih nogradih že jutro to šego opustili, kër zraven grojzdja zdey tudi veliko žita prideljujejo. Pa še več družih okolišin je, de se laški vinorejci zlo srednjih in nizkih vin derzé, in tem se zamore tudi Laško najemstvo (Colonial- oder Pachtsystem) prišteti. Kolón ali najemnik na Laškim mora večidel polovico svojiga pridelka posestniku nograda odrajtati, torej ne gleda na to, de bi žlahno vino prideloval, ampak na to, de ga veliko pridelá, de mu ga tedej tudi več ostane. Tudi so srednje in nizke vina za prosté in delavne ljudí veliko zdravši in tečniši od žlahnih; in postavimo, de bi se vse srednje in nizke vina cele Evrope na enkrat v žlahne spremenile, bi vinorejci javalne veliko več dobička imeli.

4) Laham se tudi očituje, de imajo slabe vinske kleti ali hrame; ali skušnja nam pa ne kaže — so rékli gosp. Vertove — de tudi v kletih veliko bolj merzlih nemških in francozkih deželá srednje in nizke vina velikrat pod zlo gréjo, koliko lože se to tedej na gorkim Laškim zamore zgoditi? In kleti, ki bi poleti in pozimi zmirej enako méro gorkote in sicer 8 stopnic po Reaumuru imele, se bojo težko kje dobile!

Rajnčanje so se v poslednjih letih zopet prepričali, de ni práv, iz ptujih deželá si veliko tertnih sadik kupovati; kupi si rajikaj maliga, in še to malo naj bo nar boljšiga pleména, in iz tega naj si potem vsak vinorejic domá več tert zaplodi. Boljši je domače, in že znane terté dobrih plemén saditi, kakor unanje, od kterih se še ne vé, ali se bodo po deželi obrnile ali ne. Z oestro besedo so gosp. Vertove potem svarili nezmérno žepljenenje vin. De je v mokrih in posebno med tergatvijo v deževnih letinah potreba, vina žepliniti, de ne nategnejo rujave in goste ne postanejo, se ne more tajiti; ali bi pa ne bilo práv, so rékli gosp. Vertove, ako bi se, namesto pljučam škodljiviga nezmérniga žepljenja, v bolj severnih krajih vina pustile na tropínah vréti, in jih raji z zdravo grenkozagoltnostjo kakor z žepljenim puham navdati? To vprašanje so postavili gosp. Vertove že lani nemškim kmetovavcam v Gradcu, pa brez de bi bil kdo to reč kaj bolj natanjko premislil, so ob kratkim odgovorili: „žlahne vina znajo na tropinah vréti, nizke pa ne.“ — Še več resničnih besed zoper žepljenenje vin so govorili gosp. Vertove, ktere so tudi dopadajenje presvitliga nadvojvoda našle, ki ne zaveržejo sploh žepljenja, marveč ga za ukrotenje presilniga vinovrenja v vročih letih potrebniga čislajo, sicer pa tudi spoznajo, de je dostikrat nepotrebno ali clo škodljivo.

(Dalje sledí.)

Dohtar Skaza, ali pravdar Sebigrahič.

(Dalje.)

Pravijo, de tak goljuſin pravdar Zmóta ima želodec iz peklenskiga kamna (lapis infernalis), ki je napolnjen s takó imenovanimi latinskimi skorjami, z neprekuhanimi postavskimi paragrafi in zastaranimi marnjami. Možgani so vsi zmedeni. Rogovilast je pa kakor kozel ali bivol; pride naj mu blato ali pa škerlat in žamet na cestí

besedo 100,000 vojakov nad sovražnika plane? — kaj je ta vojvoda v priméri svojiga kralja, ki mu je to službo dal, in bo od nje odgovor terjal? — kaj je kralj, kaj so vsi kralji v priméri zemeljne moči? — kaj je zemlja v priméri sonca? — kaj pa sonce v priméri proti celimu stvarjenju? — Ali ne kot kančik vode v priméri z morjem, ali kot proseno zernice v priméri s celo našo zemljo? — kaj je pa celo stvarjenje v priméri s Stvarnikam? — Ali ne — kakor nič?! Kdo si tedej ti, o človek, de bi si upal prederzno Bogá soditi, z njim prepirati se, ali čez njegovo previdnost godernjati? — kdo si ti, de bi tega zadovoljin ne bil, kar On — in vselej le práv stori? — Ponižaj se pred njim, zasadi ponižnost, — deblo vsih žlahnih čednost — v svoje sercé! Takó bo v jasni noči pogled v zvezdje tvoje sercé mečil, — ti divjačnost slekel, in Bogoljubnost oblekel! —

Slovenci, o dragi Slovenci! nadjamo se, de bote te zvezdoslovske pervine z radostjo brali, svoje oči in svoj duh v jasnih nočéh pogostama kviško povzdigovali, in mogočniga vedno molili — Bogá! —

V Šent-Vidu nad Ipava na sv. Vida dan 1847.

M. Vertovec.

Velki zbor

c. k. Ljubljanske kmetijske družbe 20. dan veliciga travna.

(Nasledba in konec.)

Gosp. Fr. Leop. Kos, grajšak na Jesenicah, so poslali dva spiska odborstvu, de naj ju temu zboru na znanje da. V pervim dajo svét:

Kakó rejo goveje šivine povzdigniti.

Darila v denarjih, ki jih kmetijska družba posestnikom nar lepših bikov vsako leto deli, so sicer lepa pomoč, domačo živinorejo povzdigniti — pravijo gosp. Kos — tode 12 daril za celo Krajsko deželo vsako leto je premalo, ta namen popolnoma doseči. Torej svetjejo gosp. Kos, naj bi vsaka soseska, en kós občinskiga pašnika odločila, ga skoz eno leto obdelovala in potem tistimu sosedu skozi 2 ali 3 leta za pičo eniga bika prepustila, kateri se bo z nar lepšim živinčetaš skazal in se zavezal, ga skozi ta čas za pléme soseski (po navadni tarifi?) prepustiti. Enoletno obdelanje taciga zemljiša bi soseski ne prizadjalo veliko potroškov, in vsaka soseska bi si takó lahko dobriga bika za pléme pridobila. Po tacih krajih, kjer imajo kmetje veliko svetá, ne bojo sicer premožniši kmetje veliko marali za tako darilo, menj premožni bojo pa z veseljem po ti pomoči segli. De bi pa menj premožni kmet premožniga ne prekosil, se bo gotovo tudi ta prizadeval, še lepši živino od uniga izrediti, in takó bo taka vadlja ali štritanje nar boljši sredstvo za požlahtenje živinoreje. — V nekterih soseskah na Gorenskem je že zdavnej in z velikim pridam taka navada vpeljana. Šemttertje nektera soseska tudi takó ravná, de si bika za pléme kupi, ga na občinske stroške redí, in kadar ni za pléme več, ga prodá. — Vélki zbor je sklenil, de naj kmetijska družba prihodnje leto, kadar bo svoje misli c. k. deželniemu vladarstvu v ti reči razodéla, mu tudi ta svét, kteriga je skušnja poterdila, na znanje da, de bi se prevdarilo, kakó bi se ta naprava sploh vpeljati dala; zraven pa naj se družba po vsi svoji moči prizadeva, de se bojo kmetje krog in krog tega lahkiga pomočka za povzdigo živinoreje poprijemati začeli. Novice ga tukaj oznanijo, de bi ga kmetje dobro prevdarili in se po njem ravnati začeli.

Zaderšanje póslov poboljšati

svetjejo gosp. Kos, de naj bi se oznanilo cesarskih postav za pôsle vsako leto enkrat ob praznikih od

soseske do soseske v domačim jeziku razglasovalo in sicer takó, de bi se potem vsak pôsel podpisati ali s križčkam zaznamovati mogel, de je razlaganje teh postav slišal in obljubil, se po njih ravnati. — Kmetijska družba bo po tem svetu c. k. deželno vladarstvo prosila, de naj bi se to zgodilo, kér upa, de večkratno tako oznanovanje ne bo brez dobrih nasledkov ostalo. Zatorej je tudi práv rada postave za pôsle v Novicah natisniti dala, ki so jih gosp. komisár Ambrož v práv lahko umljivim jeziku letas poslovenili.

Žlahtni gosp. Vest, c. k. kresijski zdravnik, so nadalje velike koristnosti opomnili, katero ima

sol za živinorejo;

zraven tega pa so tudi pokazali, koliko soli bi po nižji ceni potreba bilo, de bi vsako živinče primerno méro dobivalo, kér je veči živina vsako leto nar manj 20 funtov, drobnica pa saj po 3 funte potrebuje.

Gosp. Ferd. Šmidt so pokazali tistiga kebrička, ki s svojim rivčkam posebno jabelčno cvetje dostikrat takó pokončá, de drevó ob vse svoje sadje pride. Ta

rivčkar (Apfel-Rüsselkäfer)

živí čez zimo pod maham in staro skorjo drevés; spomladi zapustí to prebivališe in zleže jajčka v cvetne popke. Iz jajčik se zvalijo červički, ki ravno v sredi cvetnih popkov ostanejo, in kér od cvetja živé, ga tudi pokončajo. Taki popki potem vsahnejo in odpadejo. — Nar boljši pomoček tedej, kadar sadjorejic take vsahnjene, rujave cvetne popke zagleda, v tem obstojí, de véliciga travna več dni zaporedama take drevesa zjutrej zgodej dobro potresa, de vsahnjeni popki z rivčkarjem vred na raspeto rijuho padejo, ki se potem na oginj veržejo in s cvetam vred sožgó.

Gosp. Janez Hočevvar, grajšinski oskerbnik v Podbrežji, so popisali peč, v kateri se zamore apno večkrat žgati, in so napravo oznanili, kakó vino spridenja obvarovati, kar bomo drugo pot v Novicah natanjko popisali.

Sreberni častni svetinji,

ktere kmetijska družba vsako leto o velicim zboru posebno pridnim sadjorejcam kmetiškiga stanú deli, sta dobila letas Franc Pretner, kmetovavec v Begnjah na Gorenskem, in pa Luka Kos iz Zaloga Čerkljanske fare. Vpričo presvitliga nadvojvoda Joana sta bila pohvaljena, ktera čast ju bode gotovo spodbodla, za razširanje žlahtne sadjoreje vse storiti, kar bo le v nju moči stalo.

Potem je prišla

nova volitev dveh družbinih odbornikov

na versto. Gosp. Miha Pregel so bili enoglasno zopet na tri leta poterjeni; namesto rajnciga mestniga poglavarja, gosp. J. Hradeckita, so bili pa sedanji mestni poglavar gosp. Janez Fišer izvoljeni. — Po volitvi več novih udov iz gospôskiga in kmetiškiga stanú so družbini vodja, gosp. grof Lihtenberg sklenili današnji zbor z zahvalnim nagovorom na presvitliga Nadvojvoda, ki so obljubili, nas ob kratkim zopet obiskati.

Beli Krajnci

unkraj hribov Gorjancov in Kočevarjev ob reki Kólpi od Metlike do Osilnice.

V krilu naše majhne mile domovine živijo ljudstva, ki so v izobraženosti, jeziku, noši in šegah takó različne, de se ptujic ti razliki dovelj načuditi nemore. Vso pozornost pa zasluži zavolj svojiga odstopa od družih Krajncov tisto ljudstvo, ki unkraj Gorjancov in Kočevarjev ob Kólpi od Metlike do Osilnice prebiva. Ko se na